Ára: 200 FORINT

72. évf. 4. szám 2017. március 1.
Ádár 3. 5777.

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Vidám חג פורים pürimot שמח! kívánunk!

RAJ TAMÁS FŐRABBI ZCL.

PÚRIM ÜNNEPÉRE

Raj Tamás

Valamennyi ünnepünk szorosan összefügg egy-egy bibliai könyv vagy részlet nyilvános felolvasásával. Ros hásáná (újesztendő) alkalmával Ábrahám és Izsák története, jom kippurkor (az engesztelés napján) Áron áldozata és a Jónás könyve, szukkotkor (a sátrak ünnepén) Mózes és Salamon szentélyavató beszédei kerülnek a liturgia középpontjába, és így sorolhatnánk ezt tovább. Különösen igaz ez a megállapítás a legvidámabb zsidó ünnep, a púrim esetében: Eszter könyvét (a „megilát", vagyis ezt a tekercskönyvet) nemcsak felolvassuk ezen a napon, de az egész ünnep története, előírása csakis itt, ebben a szentírási műben olvasható. Ha Eszter könyve nem maradt volna fenn az utókor számára, zsidó ünnepeink sora is szegényebb lenne...

Mégis, ez ma már szinte hihetetlenül hangzik, a talmudi bölcsek sokáig vitatták az Eszter könyve létjogosultságát a héber Biblia művei között. Jól tudjuk, a Szentírás harmadik nagy egységének, a Ktuvim (= Szentiratok) könyveinek kanonizálását (végleges szerkesztését) csak a jeruzsálemi Szentély pusztulása után, a javnei iskolában, az i. sz. 1. század végén állították össze bölcseink. Néhány könyvnek a kánonba való felvétele körül komoly vita támadt. Ezek közé tartozott Eszter könyve. Azt is tudjuk, miért ellenezték oly sokan a púrimi olvasmány kanonizálását: Eszter könyvében ugyanis egyáltalán nem fordul elő Isten neve.

Persze nem állíthatjuk, hogy a könyvből teljesen hiányzik a vallásos meggyőződés, hiszen Eszter, aki a királyi udvarban eleinte eltagadja zsidóságát, később többször is bátran kiáll népe mellett. (Ha a király kezdettől tudott volna felesége hovatartozásáról, bizonyára nem enged Hámán zsidóellenes támadásának.) Mordecháj nem hajlandó leborulni a gonosz főminiszter előtt: vallásos zsidó nem hódolhat emberi lénynek. Az egymást követő fordulatos események mögött a hívő ember Isten akaratát sejti, mégis aki csupán a könyv külső burkát, a látható és olvasható szavakat szemléli, azok között bizony hiába keresi az Örökkévaló nevét. Végül a vitát – különös módon – a könyv címe döntötte el. Eszter eredeti héber neve, mint maga a történet is elbeszéli, Hadassza (= mirtuszvirág) volt, közismert perzsa nevét (jelentése: csillag) csak a királyi udvarba érkezve vette fel. Ám írjuk csak le az Eszter nevet héberül, pontozás nélkül (a pontozásos magánhangzó-jelölés csak a Talmud lezárása után alakult ki):

אסתר

Ha ez a négy betű héber szó volna, így kéne olvasni: eszatér (= elrejtőzöm). Vajon maga az Örökkévaló rejtőzködne a könyv külső burka mögött? Az első pillanatra talán meghökkentő gondolat azonban ott található már Mózes beszédeinek végén, a Tóra egyik fontos tanításaként (Mózes V. könyve 31. fejezet, 16-19. vers):

„Így szólt az Örökkévaló Mózeshez: Íme, most megpihensz majd őseid körében, ám ez a nép később fölkel és elcsábul annak a földnek az istenei felé, ahol majd élni fognak, elhagynak engem és felbontják a szövetséget, amelyet velük megkötöttem. Haragom ellenük támad azon a napon, elhagyom őket és elrejtem arcomat előlük, felemésztődnek, sok baj és szenvedés éri őket, s majd így szólnak azon a napon: Nemde azért ért bennünket ez a sok baj, mert a mi Istenünk nincs közöttünk? S én bizony elrejtőzve elrejtem arcomat azon a napon mindazért a rossz miatt, amit elkövettek, hogy idegen istenekhez fordultak. Most pedig írjátok le ezt a dalt, és tanítsd meg rá Izrael fiait a szájukba helyezve, hogy ez a dal legyen az én tanúbizonyságom Izrael fiai számára."

Javne bölcseinek, akik az egész Tórát (Mózes öt könyvét) szóról szóra, kívülről ismerték, könyvünk címének láttán természetesen a fenti idézet jutott eszükbe. Úgy vélhették, Eszter könyve a rejtőzködő Isten csodálatos cselekedeteiről szól. Jelzi és jelképezi azt, milyen könnyen kerülhet végveszélybe a zsidóság, ám az Örökkévaló a legnehezebb helyzetből is (hasonlóan váratlan fordulatokkal) megment bennünket. A külső szemlélő Eszter történetében csak az izgalmas cselekményt, a véletlenek játékát látja, ám a hívő ember (misztikus szemléletével) Isten minden sorsot irányító erejét fedezheti fel benne.

A púrimi olvasmány olyan könyv a Szentírásban, amely Izraelen kívül, a diaszpórában (a gálutban) játszódik, s minden bizonnyal ott is íródott. (Szerzője talán maga Eszter királyné lehetett.) Talán ez a tény is befolyásolta Javne bölcseit, amikor Eszter könyvét fölvették a Szentiratok közé. Ők végigélték Jeruzsálem pusztulását, amikor i. sz. 70-ben Titus porig rombolta a várost, s a nép legjavát a száműzetésbe hurcolta. Jól tudták, a diaszpóra szerepe felértékelődik a zsidóságban. (Közel két évezrednek kellett eltelnie, amíg Izrael Állama mondhatni a semmiből, csodálatos módon újjászületett.) Talán arra törekedtek a régiek, hogy a gáluti zsidóságnak legyen olyan szent könyve, amely a maga sajátos problémáit dolgozza fel, sajátos, diaszpórabeli ünnepet ír elő, méghozzá kicsapongó örömünnepet a mérhetetlen szomorúság közepette.

Az első gáluti antiszemitizmus

Antiszemita támadással, zsidóellenes vádaskodással (ami jellegzetesen a gálutra jellemző) ugyancsak Eszter könyvében találkozunk először. A gonosz és becsvágyó Hámán, mihelyt vezető beosztásba kerül, azonnal előírja, hogy előtte mindenki boruljon le. Az egyik magyarázó szerint ezt úgy érte el, hogy nyakába istenképet akasztott, s így a bálványra hivatkozva kötelezte beosztottjait hódolatra. Mordecháj persze megtagadta a kényszerű meghajlást: zsidó ember nem borul térdre ember, s főként nem bálvány előtt. Hámán, aki eredetileg csupán Mordechájon akar bosszút állni, az antiszemitákra jellemző általánosítással vádjaival már az egész nép ellen fordul.

Rendkívül tanulságosak azok a szavak is, amelyekkel a gonosz miniszter bevádolja Ahasvéros királynál a zsidókat: „Van itt egy nép, szétszórva és szétszéledve a népek között királyságod minden tartományában. Törvényük különbözik minden más népétől, s a király törvényeit nem tartják meg. Nem érdemes hát megtartanod őket." Érdemes kielemeznünk a vádakat: a két első vád természetesen megfelel a valóságnak, csak éppen azt „felejtette el" megemlíteni Hámán, hogy a zsidók szétszóródottsága nem nekik maguknak, hanem éppen ellenségeiknek köszönhető, s hogy sajátos törvényeik vallásukból fakadnak. A harmadik vád (a királyi törvények be nem tartása) már valótlanság, s éppen ez lett később az antiszemita „érvelés" sajátos logikája, csúsztatása.

Hámán hatalmas összeget, tízezer ezüstöt kínál a zsidók elveszejtéséért Ahasvérosnak. Honnan vette volna ezt a töméntelen pénzt a nemrég egyszerű emberből naggyá lett, egyébként sem éppen bőkezű miniszter? A válasz kézenfekvő, s ez ismét a későbbi antiszemiták sajátos lélektanának különös felismerését mutatja: a pusztulásra szánt zsidóktól akarta azt elvenni ...

Századunk kétségtelenül legnagyobb régészeti eredménye a holttengeri tekercsek felfedezése volt. A Holt-tenger melletti barlangokból – többek között – bibliai szövegek is előkerültek. Különös azonban, hogy amíg a héber Szentírás minden könyvéből, sőt az abból kimaradt, úgynevezett apokrif munkákból is gyakorta több kézirat is előkerült, addig az Eszter könyvének egyetlen töredékére sem sikerült rábukkanni a régészeknek, sem ott, sem Maszada végvárában. Ugyanakkor egy másik hősnő, Judit történetét feldolgozó könyv töredékei előkerültek, noha azt később nem vették fel a héber kánonba.

Az ellentmondás feloldásához tudnunk kell, hogy Judit könyve a makkabeus szabadságharc korától Jeruzsálem és a Szentély pusztulásáig rendkívül népszerű volt, míg Eszter könyve kevésbé. Judit személye, aki levágja Holofernész fejét és megszabadítja Jeruzsálemet, a hősi helytállás jelképe lett. Ezzel szemben Eszter inkább eszével és szépségével, a „jó" királynál való közbenjárással menti meg népét. A két könyv tehát egymással ellentétes mentalitást sugall: Judit könyve hősi helytállásra, Eszteré a külső hatalom kegyének elnyerésére ösztönöz. (Még akkor is, ha Eszter könyvében fegyveres ellenállásról, Hámánnak és fiainak kivégzéséről olvasunk, hiszen ezeket csak a király engedélyével, a pasák felügyelete mellett gyakorolhatják.) Erre a viselkedésformára, a túlélés esélyére nagy szüksége volt a gáluti zsidóságnak, amelynek számára állították össze bölcseink a héber Szentírás harmadik részét. Nyugodtan állíthatjuk tehát, hogy Eszter könyvének felvétele a Bibliába olyan magatartás- és életformát közvetített a szétszóródott zsidóság felé, amelyből hitüket, tanításaikat, megpróbáltatásaik idején pedig az életörömöt és a túlélés esélyét meríthették.

Megila katonáknak

Pszichológiai tanulságok a mai olvasónak

Közismert tény, hogy a Szentírás (a héber Biblia) az emberi társadalom szinte minden élethelyzetére remek példával szolgál, s hogy ezek a példák az egyén életében napjainkban is jól használhatók. Különösen igaz ez a megállapítás Eszter könyve esetében, amelyet éppen a most beköszöntő zsidó örömünnep, a púrim alkalmával olvasunk fel a zsinagógában. A bibliai Eszter könyve ugyanis – a jól ismert vallási tanításon túl – kitűnő pszichológiai tanulságokat nyújt korunk olvasója számára.

A történet Ahasvéros perzsa király (minden bizonnyal I. Nagy Xerxész) lakomájával kezdődik, aki az időszámításunk előtti 485 és 465 között uralkodott a történelem első világhatalmának élén. A perzsák azért szerezhették meg az ókori Kelet fölötti kizárólagos uralmat, mert – ellentétben kései utódaikkal – rendkívül türelmesek voltak: a vallás, a nyelv, a kultúra és a belső bíráskodás területén önállóságot biztosítottak a meghódított népeknek. (Xerxész dédapja, a dinasztiaalapító Kürosz megengedte a zsidóknak a Jeruzsálembe való visszatérést és a Szentély újjáépítését.) Ezen a lakomán a király – nem éppen józan állapotában – szakít korábbi feleségével, majd (hosszas „kísérletezés" után) a zsidó Eszterben találja meg az „igazit".

Eszter unokabátyja és nevelőapja, Mordecháj, ez idő tájt a zsidók bírája, véletlenül megtudja, hogy merénylet készül a király ellen. Két udvaronc Ahasvéros életére tör. Egy hagyományos zsidó mesegyűjtemény, kiegészítve Eszter könyvét, úgy tudja: a főpohárnok és a fősütőmester mérgezett ételt akart a király elé adni. Mordecháj azonban – Eszter királyné segítségével – a készülő tervről tájékoztatja a királyt. Az ételt egy kutyával kóstoltatják meg, s így fény derül az igazságra. A bűnösöket megbüntetik, Mordecháj nevét pedig beírják a Krónikák könyvébe – jutalomban nem részesül.

Az antiszemiták lélektanával ugyancsak Eszter könyve révén ismerkedhetünk meg a legszembetűnőbb módon a Bibliában. Mordecháj életmentő közbenjárását a zsidó bíró nem kívánja aprópénzre váltani, ám Hámán – úgy tetszik – azonnal a maga javára fordítja: a király megmenekülése után közvetlenül azt olvassuk a Bibliában, hogy Ahasvéros miniszterévé emeli őt. Az irigy és kisstílű, gonosz és becsvágyó Hámán mihelyt vezető beosztásba kerül, azonnal előírja, hogy előtte bizony mindenki boruljon le. Az egyik magyarázó szerint ezt úgy érte el, hogy nyakába valamilyen istenképet aggatott, s így a bálványra hivatkozva kötelezhette munkatársait és alattvalóit a felé irányuló hódolatra. Természetesen nem kell csodálkoznunk azon, milyen embertípusból lesz az antiszemitizmus szószólója...

9 770133 350099 17004

Orbán Viktor és Heisler András megbeszélése az idei feladatokról

A 2017-ben elvégzendő közös munkáról, a magyarországi zsidóság problémáiról, terveiről, többek között az egyházi intézmények fejlesztéséről tárgyalt Orbán Viktor miniszterelnök és Heisler András, a Mazsihisz elnöke az Országházban. A megbeszélésen szóba került a városmajori neonáci rendezvény ügye is. Ezzel kapcsolatban a miniszterelnök kijelentette, hogy a Belügyminisztérium megtalálja a törvényes megoldást az ilyen események megakadályozására – tájékoztatta Havasi Bertalan, a Miniszterelnöki Sajtóiroda vezetője az MTI-t.

A megbeszélésen szóba került a városmajori neonáci rendezvény ügye is, amelyet a Mazsihisz elnöke elfogadhatatlannak nevezett – mondta *Havasi Bertalan,* hozzátéve: a felek megállapodtak abban, hogy – a korábbi évek gyakorlatának megfelelően – a Belügyminisztérium megtalálja a törvényes megoldást az ilyen események megakadályozására.

A leégett zuglói zsinagóga helyreállításához *Heisler András* segítséget kért a kormányfőtől, *Orbán Viktor* erre ígéretet tett.

A Mazsihisz elnöke tájékoztatta a miniszterelnököt a Szeretetkórház fejlesztési terveiről is, ebben az ügyben rövidesen megtörténik a kapcsolatfelvétel az Emberi Erőforrások Minisztériumával.

A Maccabi Európa Játékok, azaz a zsidó Európa-bajnokság 2019-es budapesti megrendezése kapcsán szóba került a helyszínként kiválasztott sportközpont témája is; mivel nagyon szoros a határidő, megállapodtak, hogy a miniszterelnök rövidesen a kormány elé viszi az ügyet.

Orbán Viktor és Heisler András a tárgyaláson a határon túli magyar ajkú zsidó közösségek segítésének lehetőségeit is áttekintették.

Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (85 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockáztatásával mentettek meg zsidó üldözötteket. Előre is köszönjük. **Igaz Emberekért Alapítvány.** Adószámunk: 18040094-1-42.

* * *

Adja az 1 %-ot a **Zuglói Talmud Tóra Alapítvány** (Budapest, Thököly út 83.) részére. Az elmúlt évben 67.500 Ft-ot kaptunk, melyet kulturális és vallási rendezvényekre fordítottunk. Előre is köszönjük. Adószám: 18170696-1-42.

* * *

Az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriuma köszönetét fejezi ki mimdazoknak, akik önkéntes segítőként vagy adományaikkal támogatták a 114 éves műemlék épület fenntartását, folyamatban lévő rekonstrukcióját. Kérjük, hogy legyenek 2017-ben is támogatóink, és a 2016. évi szja 1% kedvezményezettjeként az **Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért** munkáját támogassák, segítve Európa, hazánk, városunk legszebb neológ zsinagógájának az új generációk számára történő megőrzését, a jövő nemzedékeinek való fennmaradását, az ennek érdekében megvalósuló rekonstrukciót. Adószámunk: 18451621-2-06.

* * *

A **Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány** köszönetet mond mindazoknak, akik a 2015. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány részére felajánlották. Az így kapott 80.636 Ft-ot a veszprémi zsidóság történetének kutatására megnyert pályázat önrészeként használjuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2016. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: 18927467-1-19.

Körzeti kitekintő

Hunyadi

A Hunyadi téren több mint nyolcvan érdeklődő ünnepelte a fák újévét. Bösálách hetiszakaszát magyarázva, a közösség vallási vezetője, *Fináli Gábor* szólt az egyiptomi kivonulásról, a Nádas-tenger kettéválásáról, méltatta a „Dal szombatját” és a korabeli bölcseket, tóramagyarázókat idézett.

A Közösségi Teremben dúsan és a hagyományok szerinti rendben megterített asztalok várták a híveket, köztük sok iskolást is. Fináli Gábor szokásához híven aktuális kvízkérdéseket tett fel a kilének, s a helyes válaszok után „repültek” a kóser édességek. Közben tanultunk az ünnep jelentőségéről, a tradíciókról, a magvak-gyümölcsök elfogyasztási sorrendjéről. Az elmondandó áldások is elsőként kérdés formájában hangzottak el a közösség felé.

Kitűnő hangulatban zajlott az este, köszönet mindazoknak, akik ennek biztosításáról gondoskodtak.

Debrecen

Debrecen

Svát hó 16-án ismét benépesült a Pásti utca. A határon inneni és túli közönségnek tartalmas kulturális programban és tu bisváti ünnepségben volt része. Ezen a vasárnap délutánon a közép- és kelet-európai hitközségek kulturális központja lett a gyönyörű ortodox zsinagóga.

Heller Zsolt a Debreceni Zsidó Templomért és Temetőért Alapítvány és a Debreceni Zsidónegyed Kulturális és Oktatási Központja nevében köszöntötte a megjelenteket.

Felkonferálta a könyvbemutatót, mellyel szemléletesen „a kultúra fáját” ültettük el, csatlakozva a fák újévéhez.

Három tehetséges fiatal szerző – *Kész Réka, Kiszely Zsófia* és *Tácsik Hunor* – kötete „Léptek” címmel jelent meg, a némileg más generációhoz tartozó *Feuermann László* pedig „Kis könyv a holokausztról” című munkájával lépett a közönség elé. *Szénási Miklós* író és újságíró segített az alkotók és műveik megismerésében. A kirekesztettség közös pontként szolgált a szerzők gondolatvilágában. A szárnypróbálgató egyetemistáknak szívesen adott helyszínt hitközségünk. Jó ötlet volt, ami a közönség visszajelzéséből is kitűnt. Feuermann László tanárként is fontosnak tartotta a holokausztta kapcsolatos ismeretek minél szélesebb körben történő továbbadását.

Ezzel az újra kiadott kötettel is ezt szolgálta.

A programban közreműködött *Kaiko*, azaz *Komódi Károly,* a LED zenekar frontembere.

A program a fák újévének megünneplésével folytatódott. *Horovitz Tamás,* a DZSH első embere köszöntötte *Félix Koppelmann* nagyváradi, *Décsei Miklós* szatmárnémeti, *Ferber György* nyíregyházi elnököt, akikkel nagyszámú közösség jelent meg, valamint a Miskolcról érkezett hittestvéreket. Horovitz Tamás elmondta, a hosszú évek alatt hagyománnyá vált, hogy a nagyváradi és a debreceni közösség együtt köszönti tu bisvátot. Idén először a Pásti utcai zsinagóga adott otthont a rendezvénynek, s az is különleges volt, hogy ezúttal vendégeink között üdvözölhettük nyíregyházi és miskolci hittestvéreinket is. Fát ültettünk, melynek jövőbeli lehetősége és eredménye a közös újév megtartása a határon túli, a debreceni és a környékbeli hitközségek tagjainak részvételével. Bízunk benne, hogy kezdeményezésünk hagyománnyá válik Debrecenben, a Pásti utcai zsinagógában.

Az ünnepi beszéd után Horovitz Tamás *Aser Ehrenfeld* főrabbit köszöntötte 40 éves működése alkalmából, melyből 25 esztendőt a diaszpórában töltött. Ez év januárban a Cionista Világkongresszuson elismerést kapott Jeruzsálemben, ami nagy dicsőség a magyar és az egész diaszpóra számára. Az elnök átadta a hitközség elismerő oklevelét az örökös debreceni főrabbinak. A nagyváradi Félix Koppelmann is csatlakozott a gratulációhoz. Aser Ehrenfeld nagyváradi születésű, és több éven át volt bukaresti főrabbi is. *Aurel Vainernek,* a Romániai Zsidó Hitközségek Szövetsége elnökének jókívánságait is tolmácsolta.

Az ünnepről Ehrenfeld főrabbi tanítását hallhattuk. A Szentföldön már tu bisvátkor elkezdődik a tavasz. Virágba borulnak a fák, elsőként a mandulafa.

Az embert gyümölcsfához hasonlította, mely termést hoz. Az embernél a gyökér a fejben van. Fentről kapjuk az erőt, az Örökkévalótól, ezért fontos a gyökér. A gyümölcs legyen olyan jó, mint a gyökerei, a gyerek legyen olyan, mint a szülei.

Öröm volt látni, hogy gyerekek szaladgáltak a rabbi körül, ők a gyümölcsök. A zsinagóga zsúfolásig megtelt a fák ünnepére.

Ezután a színpadot a nagyváradiak foglalták el. Hagyományosan a Gyuri Vilan Kórus, a művészeti csoport és a Hakeshet Klezmer Band műsorával folytatódott a program. A kórus tu bisváti dalok mellett ismert izraeli és zsidó zenékkel szórakoztatta a lelkes közönséget, mely örömmel kapcsolódott be az éneklésbe. A táncosok Izraelt hozták el számunkra a kék-fehér ruhákkal és a mozgáskultúrával. Klezmerzenekaruk már világszínvonalú, s mint mindig, új számokkal is megörvendeztettek bennünket. Az ütemes tapsot mindannyian kiérdemelték.

A két hitközségi elnök, Horovitz Tamás és Félix Koppelmann búcsúzott el a közönségtől, és köszönetet mondtak a nem mindennapi élményért.

A nagyváradi rabbi stílszerűen az izraeli himnuszt énekelte el. Mint tudjuk, a hatikva reményt jelent. Van remény közösségeink fennmaradására, ha együtt tevékenykedünk a határ mindkét oldalán.

Az ünnep a sokféle gyümölcsöt tartalmazó csomagok kiosztásával fejeződött be. A földön, illetve a fán termő gyümölcsökre az áldásokat Fehér Tamás műsorvezető és Aser Ehrenfeld főrabbi mondták el.

A délutáni, illetve az esti imádkozásra megtelt a bét hámidrás. Reményeink szerint az Örökkévaló is láthatta: együtt vagyunk!

Nagykőrös

Nagykőrös

A zsúfolásig megtelt zsinagógában rendezett tu bisváti ünnepséget jelenlétével tisztelte meg Izrael Állam nagykövete is. A jó hangulatú eseményen részt vettek nemcsak a helyi zsidó közösség tagjai, hanem együtt ünnepeltek velük a budapesti Bethlen téri, Dózsa György úti, a kecskeméti, a kiskunhalasi, a szolnoki és a váci kile hívei is.

Feldmájer Péter, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke köszöntette a megjelenteket, kiemelten *Joszéf Amrani* nagykövetet, *Berman Dávid*, *prof. dr. Grósz Andor, Raáb András, Turai János, Árvai (Petró) Gábor* hitközségi elnököket, *Deutsch Péter, Markovics Zsolt* és *Róna Tamás* rabbikat. Hangsúlyozta, hogy nagyon nagy megtisztelteltés közösségeink számára, hogy a csak nemrégen Magyarországra érkezett izraeli nagykövet személyesen jött el erre az ünnepre.

Markovics Zsolt főrabbi mincha imáját követően *Kerekes Béla* főkántor a Sehechejánu áldást recitálta, külön kihangsúlyozva, hogy ez azért is szól most, mert hét zsidó közösség tagjai jöttek el.

Dajka Szúra és *Jákob*, a talmudtóra növendékei csodálatos trombitaszólóikkal kápráztatták el a hallgatóságot, akik azt kitörő tapssal jutalmazták.

Róna Tamás rabbi héber nyelven köszöntötte Izrael Állam nagykövetét, majd többek között arról beszélt, milyen kapcsolat van a Tízparancsolat és tu bisvát között: az Örökkévaló által teremtett természeti környezet megtartása mindannyiunk szent kötelessége, nem véletlenül hívják ezt az ünnepet a fák újévének is.

Joszéf Amrani – akinek angol nyelvű előadását *Alba Mesulamné* fordította – arról szólt, hogy bár nagyon fontosak az otthoni belpolitikai történések, illetve az Izraelt érintő külpolitikai, elsősorban az amerikai kihívások, valójában ezek nem alapvetőek. A legfontosabb az, hogy megfelelő lelki gyökereink legyenek, hogy megőrizzük és továbbadjuk mindazt, amit a Jóteremtőtől kaptunk, mert minden tevékenységünknek az emberi együttműködésbe vetett alapokon kell nyugodnia.

Ezt követően a közösség átvonult a hitközség dísztermébe, ahol Deutsch Péter rabbi mondta el az áldásokat s adott magyarázatot arra, hogy miért és mikor melyik bráchát kell elmondani.

A résztvevők ezt követően kötetlenül beszélgettek egymással és Izrael Állam nagykövetével, és a gyermekek vidám zsivaja mellett elfogyasztották a roskadásig megtelt asztalokról a finomabbnál finomabb, számtalan fajta gyümölcsöt.

Benedek Babette

Szeretetkórház

A körzetben tu bisvát ünnepén *Deutsch László* főrabbi gondoskodott róla, hogy a 15 féle gyümölcsön kívül is legyen még olyan, amelyre el lehet mondani a Sehechejánu áldást. Ezzel növelte az áldásmondatok számát, hiszen az egész ünnepnek az a lényege, hogy hálát adjunk a Mindenhatónak, aki teremtette a sokféle gyümölcsöt, és kifejezésre juttassuk, hogy bár ez kívülről nem látszik, de már elkezdődött az új életre való pezsdülés a fák belsejében. A főrabbi beszélt a talmudi négy újesztendőről, majd egy szép József Attila-verset olvasott fel. Végezetül zmireszolással és bencsolással zárult az ünnepély.

* * *

A zsinagógában Jitró szombatján hívták fel a tórához máftirnak a születésnapos *Czink Tamást.* Ugyancsak ezen a szombaton ünnepelte születésnapját az egyik beteg, *Fazekas Pál* is. *Deutsch László* főrabbi beszédében kiemelte mindkét hittestvérünk szorgalmas templomba járását, hűségét zsidó közösségünkhöz, majd az Örökkévaló áldását kérte életükre.

VALLÁSI ROVAT

Csemegék a sláchmónesz-kosárból

Púrim napján egy-egy adag ételt küldenek egymásnak a barátok, ami tovább növeli az aznapi lakoma örömét (misloách mánot, jddisesen sláchmónesz, ld. Eszter 9:19). Ebbe a képzeletbeli kosárba küldenék most mindenkinek egy-két szellemi édességet púrim közelgő ünnepére.

Hámán és a manna

„Ne féljetek az ország lakóitól, mert ők a mi kenyerünk! Eltávozott az árnyékuk, az Örökkévaló velünk van, ne féljetek!” (Mózes 4., 14:9)

Ezzel biztatja Jehosuá és Kálev a honfoglalás előtt álló zsidó népet, akik megijedtek Izrael földjének lakóitól a kémek ijesztő beszámolójának hatására. De miért hasonlítja az ország lakosait a kenyérhez? Talán azért, hogy közölje velük, kétlépésnyi távolságra vannak az igazságtól: egyrészt azt hiszik, hogy az ellenség legyőzheti őket, másrészt nem tudják, hogy éppen ellenkezőleg, ők maguk is erősödni fognak azáltal, ha harcolnak velük. Ahogyan az ember amikor kenyeret eszik, a kenyér energiát ad neki, az ellenséget is úgy fogják „megenni”, mint a kenyeret. Erre az erősödésre az egyik lehetséges mód az, ha a harc által rájön, hogy sokkal többre képes, mint amit el tudott volna képzelni magáról.

Ez talán megmagyarázhatja azt a furcsaságot, hogy a zsidó nép nagy ellensége, Hámán neve héberül ugyanaz, mint a pusztai eledelünk, amit kenyér helyett ettünk: a manna (héberül határozott névelővel hámán). A púrimot megelőző antiszemita fenyegetettség veszélyesebb volt, mint a holokauszt, ugyanis az összes akkor élő zsidó Achasvéros király birodalmában élt (ezért van megemlítve a Megila elején, hogy hány országban uralkodott). Így Hámán tervének beteljesülése a zsidó nép teljes megszűnését jelentette volna. Mégis, biztató jel, hogy Hámán neve ugyanaz, mint a mannáé.

Hogyan erősödhetünk meg Hámán által? Az orvosok legjobbja a pokolra való – mondja a Talmud (Kidusin 82a). Az egyik lehetséges magyarázat szerint ez Hámán, aki az „orvosok legjobbja”, hiszen ő az egész zsidó nép lelkét gyógyította meg. Az életveszélyes fenyegetettség hatására az egész nép megtért, tesuvát csinált – három napig böjtöltek, imádkoztak. Mégis, Hámán a pokolra való, hiszen végső soron a célja mégiscsak a zsidó nép elpusztítása volt.

Önfeláldozással tanulni

Bölcseink azt mondják, hogy a púrimi csoda hatására a zsidó nép beteljesítette a Tóra elfogadását (Sábát 88a, Eszter 9:27 alapján). Amikor az Örökkévaló átadta a Tórát a Szináj hegyén, akkor gyakorlatilag nem volt más választásunk, hiszen lelkiekben még mindig az egyiptomi kivonulás során történt csodák hatása alatt álltunk. Ki merné egy ilyen szituációban visszautasítani az isteni parancsolatokat?

Púrimkor azonban semmilyen természetfeletti dolog nem történt (a Megilában nincs is megemlítve az Örökkévaló egyik szent neve sem). Amikor azonban kihirdették a király rendeletét, hogy minden zsidót meg kell ölni, a zsidók átgondolták az életüket. Mire elmúlt a veszély, lélekben már végigmentek azon, hogyan kell meghalni. Egy ilyen megerősödés után mi az, ami nehéz lehet? Még a Tóra tanulása sem lehetetlen.

Talán hihetetlennek tűnik, hogy mi köze van a Tóra tanulásának a halálhoz, pedig a Talmud több helyen is tesz rá utalást, hogy az igazán mélyreható tanulásban van valami a halál élményéből. l. „A Tóra tanulása megtöri az ember erejét” (Szanhedrin 26b). Rabbi Cháim Kanievsky magyarázata szerint nem a tanulás miatt, hanem azért, mert a tanulást nagyon akadályozni akarja a jécer hárá (rossz ösztön), és a tanulónak ezzel is meg kell küzdenie. 2. „A Tóra szavai csak azon teljesülhetnek be, aki megöli magát felette” (Beráchot 63b). Minél nagyobb az erőfeszítés, annál jobban megmarad az emberben a tananyag. Ha csak érdekességként foglalkozunk egy témával, az sosem fog annyira a szerves részünkké válni, mint az olyan dolog, amiről úgy érezzük, sok minden múlik rajta. A Tóra számunkra a tökéletes, isteni bölcsesség. Az ebben való elmerülésnek mindig van még magasabb szintje. 3. „A tóratudósokon nem fog a pokol tüze” (Chágigá 27a). Ezt a tanítást a Talmud Jirmijá próféta alapján magyarázza meg: „Íme, a szavam olyan, mint a tűz, így szól az Örökkévaló” (23:29). Akik ezekkel a szavakkal foglalkoznak, akik ezeket a szavakat a sajátjukévá teszik, azok végső soron maguk is a tűzhöz hasonlóvá válnak. A tűz sem égeti meg azokat, akik már életükben is a tűzben élnek.

Ez volt az az életforma, amit a zsidók csak azután tudtak teljes szívvel elvállalni, hogy lepergett előttük az egész életük. Ahogyan mondani szokták, néha nehezebb az Örökkévalóért élni, mint meghalni érte!

Az egyetlen lehetőség

„Ne képzeld magadban, hogy megmenekülsz a király házában a többi zsidó közül. Mert ha hallgatva hallgatsz ebben az időben, a megnyugvás és megmenekülés más helyről fog kelni a zsidók számára, és te és atyád háza pedig elvesztek [...]” (Eszter 4:13-14)

Mordecháj arra kéri Esztert, fedje fel származását a király előtt és járjon közben népéért. Korábban azonban éppen ő volt az, aki a lelkére kötötte, ne árulja el Achasvérosnak, hogy zsidó (2:10). Ennek ismeretében felmerül a kérdés, hogy itt vajon mire gondol, amikor azt mondja: „ne hidd, hogy megmenekülhetsz”. Hiszen Eszterről mindeddig senki sem tudja a származását. Ha viszont most elárulná, azzal éppen hogy kockázatot vállalna.

Ami talán még furcsább ebben a figyelmeztetésben, hogy miután azzal fenyegeti, hogy őt is megölik az összes többi zsidóval, utána azzal a reménnyel kecsegtet, hogy máshonnan fog jönni a megmenekülés. Tehát nem is kellene tennie Eszternek semmit, hiszen az Örökkévaló elég erős – ha meg akarja menteni a népét, meg tudja menteni Eszter nélkül is. Ezek után vajon mit jelenthet az, hogy „te és atyád háza elvesztek”? Miért kéne Eszternek is és az egész családjának elvesznie, miközben a zsidók megmenekülnek?

Mindebből úgy tűnik, hogy ha a zsidó nép Esztertől függetlenül megmenekül, az Eszter és családja számára elveszést jelent – nem fizikai, hanem szellemi értelemben. „Ki tudja, talán nem emiatt az idő miatt kerültél királyságra?” (4:14) Eszternek és családjának ez a nagy történelmi lehetőség. „Ne képzeld, hogy megmenekülsz” – még ha a tested túl is éli ezt a csapást, de nem éred el azt a teljesítményt, amit elérhettél volna, ne képzeld, hogy az megmenekülés. Nem ez az igazi megmenekülés, mert nem ez az igazi veszély.

Mindnyájunk számára ez az üzenet: az igazi veszély sosem az, amit ebben a világban veszélynek látunk. Hanem az, ha leéltünk úgy egy életet, hogy nem sikerült meghoznunk a számunkra előkészített helyzetekben a kulcsfontosságú döntéseket.

Szántó-Várnagy Binjomin
binjomin.hu

Új elnök a magyar WIZO élén

A Women’s International Zionist Organization a világ egyik legnagyobb, mintegy 250 ezer nőt tömörítő civil szerveződése. Magyarországi tagszervezetüket idén január elsejétől Köves Katalin vezeti, akit a terveiről kérdeztünk.

Idén januártól *Köves Katalin* lett a WIZO magyarországi egyesületének (a WIZO Hungary Egyesületnek) az elnöke, aki az e posztot mintegy tíz éven át betöltő *Lancz Gábornét* váltotta. Az újonnan megválasztott elnök hét éve kapcsolódott be a szervezet munkájába, így széles körű rálátással rendelkezik az 1920-ban alapított WIZO (Women’s International Zionist Organization, Nemzetközi Cionista Nőszövetség), azaz a világ egyik legnagyobb, mintegy 250 ezer nőt tömörítő civil szerveződésének hazai munkájára.

Köves Katalin *Fotó: Kácsor Zsolt*

Az egyesület hivatalos feladata az Alapszabályban meghatározottak szerint a rászorulók támogatása, a holokauszttúlélők, valamint az idősek és betegek lelki és anyagi segítése, továbbá a nemzetközi WIZO által kitűzött közös célok adaptálása és megvalósítása. Ez utóbbi jelentősen kihat az új elképzeléseikre, hiszen a 2016-ban tartott nemzetközi konferencián megfogalmazódott, hogy a nemzetközi szervezet, a World WIZO új fejezetet nyitott működésében, aminek jegyében származástól függetlenül támogatják a szükségben élőket Izraelben, és ezt tartják követendőnek az egyes tagszervezetek számára is. Ehhez csatlakozik hazánkban a zsidó kulturális kapcsolatok erősítése, aminek sarkalatos pontja – amint Köves Katalin fogalmazott – a közösségépítés és a közösségfejlesztés.

Köves Katalin korábban közgazdász-szervezőként dolgozott, nyugdíjas éveiben kapcsolódott be az egyesület munkájába. Idén januárban három évre választották meg elnöknek, s mint mondta, a tagok nagy köszönettel tartoznak az előző elnöknek, Lancz Gábornénak azért az áldozatos munkáért, amit a szervezet érdekében végzett.

– Le a kalappal az elődöm előtt, hogy még itt lehetünk, hiszen anyagilag nem voltunk, nem vagyunk jól elresztve – fogalmazott az új elnök –, de nem csak ez ad okot némi szomorúságra, hanem az is, hogy fiatalításra volna szükség. Pedig a világ ötven országában jelen lévő WIZO nemzetközi szinten rendszeresen olyan továbbképzéseket szokott szervezni, amelyekkel a fiatalokat, a majdani egyesületi vezetőket célozzák meg.

Köves Katalin minden szociálisan érzékeny nőt arra biztat, hogy keresse meg a WIZO Hungaryt, s kapcsolódjon be a munkába egy jól és hatékonyan működő szociális háló létrehozása céljából. Szerinte az egyesület nevében olvasható „cionista” szó félrevezető lehet, az ma leginkább a csaknem százéves múltú szervezet tradíciótisztelete miatt maradt a megnevezésben. Tevékenységük középpontjában elsősorban a karitatív tevékenység áll, „cionizmusuk” pedig az Izrael-barátságban testesül meg.

– Az a cél, hogy a saját életünkben, a saját környezetünkben végezzünk olyan szociális munkát, amelylyel a közösség hasznára lehetünk – mondta.

A WIZO magyar szervezetének ülésén akkor jártunk a budapesti Bálint Házban, amikor éppen a tu bisvátot, azaz a fák újévét ünnepelték, így a terített asztalokon mindenki előtt egy-egy ünnepi gyümölcstál volt.

Mivel az ünnep nevében a tu a 15-ös számot rejti, a hagyomány szerint ilyenkor az a szokás, hogy tizenötféle gyümölcs kerül az asztalra, amelyek közül hétnek olyan gyümölcsnek kell lennie, amely a Szentföldön is megterem. Az ünnep vallás- és kultúrtörténeti hátteréről *Aradi Péter* tartott előadást az egyesületi tagoknak.

Ezzel kapcsolatban meg is kérdeztük Köves Katalint, hogy az egyesületi munkát a vallási ünnepekhez igazítják-e, mire azt válaszolta: nem ez a legfontosabb szervezőerő, ugyanakkor a vallási ünnepek remek alkalmakat jelentenek a személyes kapcsolatok erősítésében.

– Mondok egy példát: tavaly meghívtak minket Kecskemétre egy széderre, elmentünk nyolcan-tízen, s rendkívül érdekes volt, hogy olyan széderen voltunk, ahol számos nem zsidó vendég foglalt az asztaloknál helyet, ami nemcsak a zsidó vendéglátási kötelesség jele volt, hanem megmutatta, hogy a helyi közéletben milyen tiszteletnek örvend a rabbi. A hangulatot a budapesti alkalmakon ritkán látott sok gyerek részvétele tette igazán vidámmá és egyúttal meghatóvá. Elvégre az ünnepek csodája az együttlét örömében rejlik. Ezt az örömet kell továbbadni a környezetünkben élőknek. Ne azt nézzük, hogy halachikus értelemben ki a zsidó s ki nem az, hanem azt, hogyan tudunk együtt élni és mások javára tevékenykedni.

Kácsor Zsolt / mazsihisz.hu

Egy találkozás margójára

Az elmúlt évtizedek az építkezésről szóltak mindenféle értelemben, és bármennyire is elsősorban a megőrzést és a megmaradást voltak hivatottak szolgálni, ma már pontosan tudjuk mi mindannyian, hogy nélkülük, a zsidóság nélkül, szegényebb lenne múltunk, jelenünk, de a jövőnk is.

Ennek megértéséhez nem kell sokat tenni. El kell menni közéjük, beszélgetni kell velük, megnézni az állandó és időszaki kiállításokat, részt venni rendezvényeken és megemlékezéseken, megkóstolni a zsidó ételeket, chanukkakor gyertyát gyújtani együtt városunk polgármesterével, és arra gondolni, hogy valójában ők – mi vagyunk.

Márkus Sándor, a hitközség elnöke, barátságos, mosolygós ember. Nyitott, és sokat tett azért, hogy – mint maga is elmondja – Szombathelyen és Vas megyében még az árnyéka se vetődjön senkire sem az antiszemitizmusnak. A hitközség munkáját, rendezvényeit, programjait nagyon sok nem zsidó szombathelyi segíti, és a szombathelyi polgárok nemcsak kulturális értékek, történelmi, helytörténeti tradíciók, hanem emberi kapcsolatok, barátságok mentén is képesek gondolkodni a zsidóságról. Ez a vidék, szűkebb pátriánk, a béke és a nyugalom szigete ebben éppúgy, mint reméljük, sok minden másban is.

Mégis, még ebbe a békés, de felszíne alatt sötét és mély tóba egy rossz ízű vicc is képes olyan nehéz követ hajítani, hogy komoly hullámok keletkezzenek. Elsősorban a lelkekben persze. De hát van-e súlyosabb és pusztítóbb hullám annál, ami a lelkekben keletkezik? A laptársunknál megjelent, sokak érzékenységét sértő vicc komoly hullámokat vetett a helyi hitközség életében is. Meg kell értenünk ezeket a rossz érzéseket, mondja Márkus Sándor, minden kis rezdülés egy sokkal nagyobb baj előszele azoknak a lelkében, akik a múlt nyomasztó terheit hordozzák. Ezért kell elmondani újra és újra, hogy egy ilyen történet, szerencsétlen, emberi mulasztás, nem előjele semminek, és nincsen mögötte ártó szándék. Ha pedig egy bocsánatkérés elsikkad a sorok között, vagy nem kap kellő figyelmet, akkor meg kell ismételni, megállva egy pillanatra, elgondolkozva azon, hogy mit tehettek volna annak idején apáinknak, nagyapáinknak.

A Vas Népe igyekszik mindenről beszámolni, ami a hitközség életében történik. A hitközség pedig megtesz mindent azért, hogy legyen miről beszámolnunk. Márkus Sándorral jó volt beszélgetni. Értettük a kimondott szavakat, és értettük a kimondatlanokat is.

Halmágyi Miklós / vaol.hu

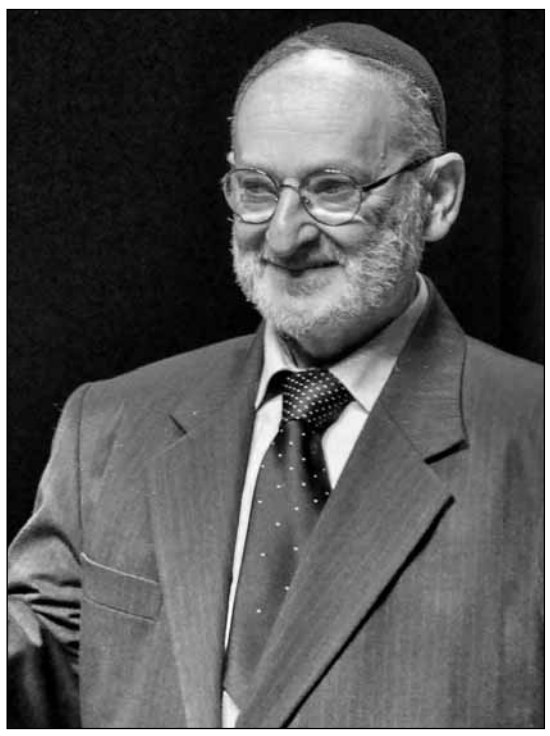

Márkus Sándor

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Norvégia

A Jad Vasem posztumusz a Világ Igaza címmel tüntette ki *Alf* és *Gerd Pettersen, Reidar Larsen,* valamint *Rolf Syversen* norvég állampolgárokat, akik a náci megszállás idején a „Carl Frediksen Transport” nevű mentőakciót szervezték. Az oslói városházán rendezett ünnepségen a zsidó szervezetek képviselőin kívül részt vett *Erna Solberg* kormányfő és *Marianne Borgen*, a főváros polgármestere is. Az 1942 novemberében indított és hat hétig tartó művelet során a négy bátor férfi mintegy ezer személyt, köztük 358 deportálás elől bujkáló zsidót szállított két teherautóval egy határ menti településre, ahonnan sikerült Svédországba átjutniuk. A Gestapo 1943 januárjában leleplezte az illegális tevékenységet, ezért a szervezőknek is menekülniük kellett. Az ellenállási mozgalom mintegy kilencszáz üldözöttet mentett meg. A kollaboráns Quisling-kormány közreműködésével a megszállók 772 zsidót deportáltak, akiknek a túlnyomó többsége koncentrációs táborokban pusztult el. Norvégiában jelenleg mintegy 1400 hittestvérünk él.

Olaszország

Több mint ötszáz év után újra lesz zsinagóga Palermóban, ahonnan a zsidókat 1493-ban, a spanyol fennhatóság idején űzték ki. A szicíliai Zsidó Tanulmányok Intézete és a zsidó gyökerek felkutatását segítő Shavei Israel szervezet kérésére a római katolikus érseksége átadta az egykori nagyzsinagóga romjaira épült Santa Maria del Sabato kápolna épületét a mintegy 50–60 tagot számláló közösségnek. *Corrado Lorefice* palermói érsek kijelentette, hogy „a gesztus a helyi zsidókkal kialakult őszinte barátság és a folyamatos párbeszéd eredménye”. *Noemi Di Segni*, az olaszországi hitközségek szövetségének elnöke szerint „ez a tett évszázadok mulasztásait pótolja”. *Michael Freund*, a Shavei Israel alapító elnöke nagyra értékelte a püspöknek „a megbékélést segítő bátor tettét”. A tervek szerint egy oktatási központ és egy emlékhely is létesül a zsinagóga mellett. Az első zsidók több mint 1400 éve jelentek meg a szigeten, számuk a kiűzetés idején 37.000–50.000 lehetett.

Noemi Di Segni, az olaszországi hitközségek szövetségének elnöke, az ottani Heisler András

Marokkó

VI. Mohamed marokkói uralkodó részt vett a Casablanca óvárosában az eredeti tervek szerint helyreállított Ettihad zsinagóga felavatásán. A király felkereste az ország zsidóságának történetét bemutató El Mellah Múzeumot is, amely a zsinagóga közelében új épületbe került. Sajtójelentések szerint a kormány 844.000 dollárt biztosított a munkálatokhoz. *Serge Berdugo*, a marokkói hitközségek tanácsának főtitkára kijelentette, hogy „az uralkodó elkötelezett a kulturális párbeszéd és a vallások közötti békés együttélés megőrzésében”. Az észak-afrikai országban nemrégiben fejeződött be 167 zsidó temető rendbehozatala. A 2011-ben elfogadott alkotmány elismeri a zsidók hozzájárulását a marokkói identitáshoz. Hittestvéreink túlnyomó többsége, mintegy 3000 fő, Casablancában él, ahol élénk vallási élet folyik.

Ukrajna

Az ukrajnai hitközségek szövetsége Harkovban és Vinnicjában lévő börtönökben zsinagógákat létesített, ahol a szertartásokon való részvétel mellett a zsidó elítéltek számára lehetővé teszik a vallási örökség megismerését és a tanulást is. Az ukrán fegyintézetekben jelenleg mintegy 200 zsidó származású foglyot őriznek. Korábban már hét helyen szerveztek külön kapcsolati lehetőséget a zsidó elítéltek számára. *Zeév Vingradov* rabbi, a projekt vezetője szerint „zsinagógák létesítése részben az adminisztráció jóindulatától, másrészt a zsidó vallású rabok együttműködésétől függ”. A több hónapos előkészítés után létrejött, külön épületben elhelyezett vinnicjai börtöntemplomot a helyi zsidó közösség felügyeli. A klubszobában tévé, könyvek és különböző szórakoztató eszközök is találhatók.

Kovács

Olvasói levél

Egy boldog ember és a megtalált hit

Lehet-e boldog az ember 80 éves kor felett?

Generációm az elmúlt évek alatt rettegésben, fájdalomban, megkülönböztetésben és nem túl sok örömben részesült. Így voltam én is. A vészkorszak borzalmai után éltük az életet. Dolgoztam, háztartást vezettem, gyereket neveltem, utaztam, mint egy átlagos anya és feleség. Ennyi a múlt.

Aztán a korral jöttek a betegségek. Segédeszköz nélkül sem járni, sem állni nem tudok. A férjem húsz éve elhunyt, tizenöt évig súlyos beteg volt, nagy fájdalmakkal. Most nekem fáj mindenem. Már nemcsak a háztartásomat, de magamat sem tudom ellátni.

Az egyre nehezebb hétköznapok miatt úgy döntöttem, hogy beköltözöm a BZSH Újpesti Szeretetotthonába. Előtte hosszú évekig mindenben az Alapítvány segített, de szerettem volna a nap 24 órájára biztonságban tudni magam. Az Alapítvány minden kedves munkatársának ezúton is köszönöm a sok évig tartó gondoskodást.

Már kisgyerekként belém ültették a materialista elveket, az édesanyámmal közöltem is, hogy nincs Isten, és ő nem szállt vitába velem. Most, hogy közeledik az idő, mikor el kell menni, nagyon hiányzik a hit.

Életemben először valami egészen különleges dolgot tapasztaltam meg. Itt, a Szeretetotthonban, egyszer csak elkezdtem hinni, mert olyan csodálatos módon jutottam a jelenlegi körülményeim közé, hogy kell lennie valakinek, aki segít, aki fogja a kezem. Szeretnék imádkozni és megköszönni ezt a csodát, de sajnos nem tudok.

Egyik napról a másikra olyan helyre kerültem, aminél szebbet, kényelmesebbet álmodni sem mertem. Boldogan élek a Szeretetotthonban. Biztonságban, kényelemben, teljes megelégedettséggel. Itt távol tartom magam a világ zajától, a családi gondoktól, nyugodtan, elégedetten élek. Hát van ennél nagyobb boldogság?

Hálás vagyok a Mindenhatónak és mindazoknak, akik ezt az életet lehetővé teszik. Ezúton is szeretném köszönetemet kifejezni a Szeretetotthon minden dolgozójának. Hálás vagyok a gyönyörűen berendezett kis szobámért, a modern fürdőszobáért, még az ablakom előtt álló öreg gesztenyefáért is. Köszönöm a nővérek és orvosok kedves odafigyelését, törődését, a karbantartók segítségét. Külön örömet érzek, mikor megkapom a szépen összehajtogatott, kimosott ruhát, mintha ajándékot kapnék minden alkalommal. Az Alapítványtól hetente három alkalommal jön gyógytornász, aki nemcsak az állapotomon próbál segíteni, de barátként tudunk beszélgetni.

Hálás vagyok a péntek estékért, és Szerdócz J. Ervin főrabbi kedves fogadtatásáért. Hálás vagyok, hogy életemben először érezhetem az együvé tartozás örömét az istentiszteleteken és a színes kulturális műsorokon. Azért fogtam tollat, hogy mindezt leírjam. Legyen ez az én imám.

S.-né Márta néni az Újpesti Szeretetotthonból

KÖNYV

120 éves a Menház (1896–2016)

Mindig öröm számomra, ha egy határon túli magyar ajkú zsidó közösségről hallok. Ezt az örömet éreztem, amikor a napokban kézhez vettem a Komáromi Zsidó Hitközség ünnepi külsőben megjelent, 76 oldalas kiadványát, amely a magyar mellett szlovákul és angolul is bemutatja a 120 éves Menház történetét, számos fotóval illusztrálva. Az érdem a *Paszternák* családé, ahol az apa és két fia – *András* és *Tamás* – mindig azon fáradozik, hogy a közösség éljen, működjön, és a távol élő tagokkal is folyamatosan kapcsolatot tartson. E kis közösségnek saját újságja is van. Minden elismerés az övék, s önzetlen munkájukat áldás kíséri.

A komáromi hitközség utolsó, szimbolikus, máig használt épületét 1896. október 11-én adták át, a millennium évében, mikor az ottani zsidóság fénykorát élte. Tavaly az egykori Hajnal (ma Stur) és Eötvös utca sarkán álló épület 120 éves lett. A kiadvány szemléletesen mutatja be a ház életének főbb állomásait az első világháborútól a Monarchia felbomlásáig, az I. Csehszlovák Köztársaságig, a zsidótörvényeken át a gettóig, a deportálásig, majd a visszatéréstől, a kommunizmus éveitől a rendszerváltásig és a megújulásig. A Menháznak folyamatosan voltak zsidó és nem zsidó lakói, akikről a könyv külön megemlékezik. A lakókat a hetvenes évektől raktárak, boltok váltották fel, mára közösségi terek foglalják el jelentős részét, s számos nívós rendezvény otthona.

A kiadványból megtudjuk, hogy 120 évvel ezelőtt Fried Kálmán gazdag komáromi kereskedő a közösséggel összeveszve döntötte el, hogy „saját” zsinagógát és menházat épít, melyet Schnitzer Ármin főrabbi magasröptű beszéddel avatott fel. 2009-ben a kereskedő dédunokája felkereste az épületet, meglátogatta dédapja sírját, és értékes fotókat adott át a közösségnek. (Bár minden leszármazott ezt tenné, akkor kevesebb lenne az elhanyagolt zsidó temető!)

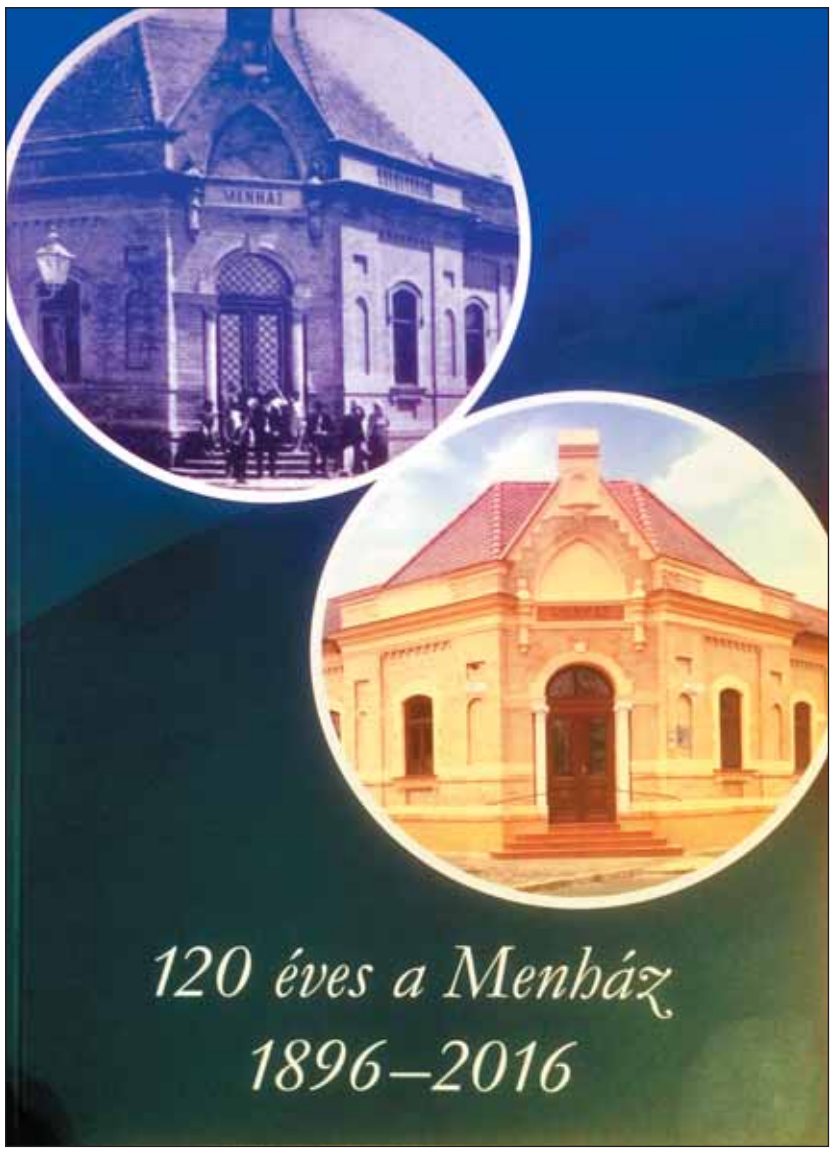

Fried Kálmánt (1835–1913), aki megbecsülésnek örvendett a város lakossága körében, azzal tisztelték meg, hogy a Hajnal utcának az ő nevét adták, s a Menházon relief hirdeti emlékét.

A könyv ismerteti – külön érdekesség – a 12 komáromi tóra történetét is, melyek egy része nagylelkű adományozóktól származik. A tórák 1948 márciusában Baranyai József helybéli történész jóvoltából – aki azokat megmentette – visszakerültek a közösséghez. Hatot közülük Izraelbe történő kivándorláskor a közösség érdemes tagjai magukkal vihettek, s 6 darab ma is a kile birtokában van.

A kötet megemlékezik a háború után a Menházban lakó Krakauer és Glatz családról, Messingerékről és Gerbátékról, Krausz Judit látogatásáról, egy hatvanas évekbeli bár micváról s egy nem hagyományos zsidó esküvőről. Mindezt képekkel illusztrálja. Bemutatja a rendszerváltás után megalakult Shalom Klubot, és azt is, hogy az évek során hogyan újult meg az épület. A központi részt alkotó ortodox zsinagógába az örökmécsest Gervai László készítette el. Ott látható Fried Kálmán táblája mellett a holokauszt áldozatainak auschwitzi kemencét formázó emlékműve, s benne a Komáromból és környékéről deportáltak emlékköve. Mellette van az egykor a városban funkcionáló ortodox és neológ rabbik emléktáblája, s magánszemélyek által hozzátartozóik részére állított emléktáblák. A zsinagóga textiljei rossz állapotban maradtak fenn, amelyek láthatók, azok 2013-ban Izraelben készültek.

A Menház kertje, közepén a Dávid-csillaggal, 2014-ben épült meg, s tavasztól őszig szabadtéri események helyszíne. A folyosón az elmúlt évtizedek rendezvényeinek fotói láthatók. Az 50 fő befogadására alkalmas Wallenstein Terem a hitközség kultúrterme, ott található Schnitzer Ármin főrabbi 1912-ben felállított emléktáblája. (A főrabbi munkásságáról szívesen olvastam volna többet is.)

A 2016-ban megújult 4 helyiség munkálatait a Szlovák Zsidó Hitközség mellett az Emberi Erőforrások Minisztériuma (Magyarország) is támogatta.

A könyv elolvasása és a fotók megtekintése után mindenki tudja, hogy egy olyan kile van Komáromban, melyről nemcsak múlt időben lehet beszélni, hanem ma is tartja vallási hagyományait, s ez még legalább 120 évig így legyen!

A szlovákiai magyar ajkú zsidó közösségeket lelkes emberek mozgatják és tartják fent. Komáromban a Paszternák család, Érsekújváron *Lang Tamás*. Meg kell említeni a Nőegyletet is, melyet országos szinten a kassai *Győri Márta* irányít. Munkájukhoz további sikert, az ottani zsidóságnak sok élménygazdag rendezvényt lehet kívánni.

Halmos Sándor

FRÖLICH RÓBERT ORSZÁGOS FŐRABBI

Élet a születés előtt

Kérdés érkezett a Rabbisághoz: Az utóbbi napok egyik nagy vitát kiváltó témája volt a terhességmegszakítást végző kórházak kérdése. Mi a háláchá álláspontja a művi terhességmegszakítást (abortuszt) illetően?

Válasz: Bonyolult és igen szerteágazó kérdéskörrel állunk szemben. Nem is vállalkozunk arra, hogy minden szegmensét megvilágítsuk, hiszen nem pusztán háláchikus, hanem orvosi aspektusai is vannak a terhességmegszakításnak.

Ilyeténformán csak a legalapvetőbb és legáltalánosabb kérdésekre keressük a háláchá álláspontját. Minden konkrét esetben tanácsoljuk, hogy konzultáljanak hozzáértő rabbival és orvossal együttesen.

Mózes I. 9/5-ben áll:

שפך דם האדם באדם דמו ישפך

„Aki ember vérét ontja, annak vére ontassék ki.”

Ez a tórai vers megelőz minden más, az élet védelmére vonatkozó parancsot. Mint látjuk, nem csupán a zsidókra, minden emberre vonatkozik az életének védelme.

Nem kérdéses, hogy a magzat él. Az sem lehet vitás, hogy a magzat életének elvétele a fenti szöveg tekintetében gyilkosságnak számít. Hogyan lehet egyáltalán mégis engedélyezni az abortuszt a háláchá alapján?

A választ – igaz, indirekt módon – a Tóra adja meg. Mózes II. 21/22-ben áll:

וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים

Ha verekednek férfiak, és megütnek egy terhes asszonyt, aki elveszti magzatát, de életveszély (a terhes asszonyt illetően) nem esik, kártérítést kell fizessen (a vétkes).

Ha a magzat élete egyenértékű lenne a megszületettek életével, úgy a vétkest tórai alapokon gyilkosnak kellene tekinteni, és halálra kellene ítélni. Amennyiben csak kártérítéssel tartozik, úgy nem tekinthető gyilkosnak, így pedig a magzat sem tekinthető teljes értékű életnek.

Ám mégis élet, így megilleti a védelem. Minden, a továbbiakban kifejtett érv ezen a pilléren nyugszik.

A magzat tekintetében kétféle értelmezés lehetséges:

a, Az anya testének szerves része, vagy

b, Egy, a testen belül fejlődő idegen test

Mindkét esetben bonyolult kérdés a magzat státuszának meghatározása. Amennyiben az anya szerves részének tekintjük, úgy jogai egyenlőek az anya jogaival, hiszen egy entitás. Ha idegen test, akkor pedig fejlődésének fokozatai szerint változik mind az állapota, mind pedig a jogi státusza. Ez esetben pedig kérdéses, hogy – mivel testen belül létezik, s neme bizonytalan – megilletik-e az élő egyéneket megillető jogok. Meg kell állapítanunk, a két lehetőség közül melyiket preferálja a háláchá.

A héber szöveg szó szerint így szól: aki ember vérét ontja az emberben, annak vére ontassék ki. E versből kiindulva az „ember az emberben” kifejezést szó szerint véve értelmezhetjük úgy is, hogy az a magzatra vonatkozik. A Talmud Szánhedrin traktátus 57b lapján olvasható Rabbi Jismáél értelmezése:

מאי טעמיה דרבי ישמעאל? – דכתיב +בראשית ט'+ שפך דם האדם באדם דמו ישפך, איזהו אדם שהוא באדם – הוי אומר זה עובר שבמעי אמו

Miért érti így rabbi Jismáél? Mert írva van: Aki ember vérét ontja, annak vére ontassék ki. Ki az az ember, aki emberben van? Ez a magzat, aki anyja méhében van.

A fentiekben vázolt két kérdéskör véleményünk szerint ezzel eldőlt. Rabbi Jismáél tórai alapokon önálló emberi lénynek tekinti a magzatot. Így ebben az irányban vizsgálódunk tovább, noha, mint látni fogjuk, a magzat mégsem számít teljes jogokkal bíró emberi lénynek.

A Misna Oholot traktátus 7. fejezete 6. misnájában így fogalmaz:

האשה שהיא מקשה לילד מחתכין את הולד במעיה ומוציאין אותו איברים איברים מפני שחייה קודמין לחייו יצא ריבו אין נוגעין בו שאין דיחין נפש מפני נפש

Ha a nő nehezen szül, eltávolítják belőle a magzatot, mert az anya élete előbbre való a magzaténál. Ha azonban a gyerek már jórészt világra jött, nem bántják, mert mindkét élet egyforma értékű.

Miből világlik ki, hogy a magzat élete, ha még nem indult meg a szülés, alárendelhető az anya életének?

A Sulchán Áruch Chosen Mispát traktátus 425. fejezet 2. paragrafusában áll:

לפיכך העוברת שהיא מקשה לילד, מותר להתוך העובר במעיה, בין בסם בין ביד, מפני שהוא כרודף אחריה להרגה

Amennyiben a szülő nőnek veszélyes a szülés, eltávolítják a magzatot bármilyen módon, mert olyan, mint aki a másik életére tör.

A szöveg a רודף , rodéf szót használja. E szó terminus technicus arra a személyre, aki másnak az életére tör.

Maimonidész a Misne Torá Hilchot Rocéách traktátus l. fejezet 9. háláchájában így ír:

הרי זו מצות לא תעשה שלא לחוס על נפש הרודף

Tiltó parancsolat, hogy ne kegyelmezzünk a rodéfnak.

Ennek értelmében a terhességmegszakítás engedélyezett. Van azonban egy nyugtalanító kérdés:

Ahhoz, hogy valaki a másik életére törjön, akaratra, értelemre van szükség. A magzatnak ez nyilvánvalóan nincs meg. Hogyan lehetséges, hogy a Sulchán Áruch így dönt?

Rabbi Chaim Soloveitchik ezt a hasonlatot hozza: Ha egy csónakba, mely embereket szállít, egy szamár ugrik be, és veszélyezteti a benne ülőket, a szamárra szintén a רודף törvénye érvényes, dacára a ténynek, hogy a szamár sem rendelkezik emberi akarattal vagy értelemmel.

A Talmud Szánhedrin traktátus 57b lapjához írott kommentárjában Rási kijelenti:

עד שיצא לאויר העולם כדתנן במסכת [נדה] (מד, א): תינוק בן יום אחד

A világra jött (a gyermek – F. R.), mint áll (a Nidda traktátus 44a lapján – F. R.) egynapos korától számít embernek.

Rási úgy érvel, hogy a hagyomány szerint egynapos korától számít a gyermek lélekkel bíró, önálló entitásnak. Ebből indirekt módon következik, hogy a magzat születése előtt nem számít teljes jogú emberi lénynek. Erre a Talmud más helyein is találunk utalásokat. Ha például valaki megüt egy terhes nőt, és az elvetél, súlyos büntetést kap, de nem számít gyilkosnak.

Hasonlóképpen gondolkoznak korunk nagy decisorai.

Moshe Feinstein Igrot Moshe Chosen Mispát traktátus 2. fejezet 69. részében így ír:

לברר שהריגת עובר אסורה באסור רציחה בין בעכו"ם בין בישראל

Látnunk kell, hogy a magzat elpusztítása a gyilkosság tilalma miatt tiltott mind a nem zsidók, mind pedig a zsidók részére.

S folytatja később:

איכא איסור רציחה מלא תרצח גם על עובר ורק שפטור ההורגו ממיתה, ואסור להורגו אף לפ"נ

A „Ne ölj!” parancsolata miatt nem szabad elpusztítani a magzatot, de ha megtörtént, az azt végző nem felelős gyilkosságért.

Ez esetben pedig miben nyilvánul meg a magzat védelme?

Eliezer Jehuda Waldenberg a Cic Eliezer c. műve 11 fejezet 44. részében idézi a Halachot Gedolot szerzőjét:

אפילו בהצלת עיבר פחות מבן מ' יום שאין בו חיות כלל מחללין עליו כדעת בעל הלכות

Még a negyven napnál fiatalabb magzatért is, noha nincs benne élet egyáltalán (ne feledjük, a háláchá nem feltétlenül azonos a tudománnyal, s álláspontja nem 21. századi, hanem sokszor ókori nézeteken alapszik – F. R.), megszegik (a szombatot – F. R.). Így véli a Háláchot Gedolot szerzője.

Ebből egyenesen következik, hogy ha a szombat megszeghető érte, a magzat éppúgy védelmet élvez, mint a már megszületett ember.

A Zóhár II. kötet Smot 3b még ennél is tovább megy, és kijelenti:

ההוא עיברא דמתעברא אתתיה וגרים לקטלא ליה במעהא דסתיר בניינא דקודשא בריך הוא ואומנותא דיליה.

Aki elpusztít egy magzatot anyja méhében, Isten munkáját és művészetét pusztítja el.

Amennyiben a nő erőszak áldozatául esett, és ennek következményeként megfogant, úgy vannak rabbinikus tekintélyek, akik megengedik a terhesség megszakítását, úgy érvelve, hogy az anya élete nemcsak fizikai, hanem pszichológiai értelemben is előbbre való, mint a meg nem született magzaté.

Végezetül álljon itt a már idézett Eliezer Jehuda Waldenberg figyelmeztetése a Cic Eliezer 9. kötet 51. fejezet 3. szakaszából:

כל בני ישראל מוזהרים באזהרה חמירה לא לנהוג קלות ראש בהפסקת ההריון, ואחריות גדולה מוטלת בזה הן על השואל והן על הנשאל

Minden zsidót szigorúan figyelmeztetni kell, hogy ne döntsenek könnyelműen a terhesség megszakításáról. Nagy a felelősség mind a kérdezőn, mind pedig a megkérdezetten!

Emlékfoszlányok a Kazinczyról és környékéről 1945–1950

A ZAVARÓREPÜLÉSTŐL A LÉGIRIADÓIG

Ez még előtte történt. A német megszállást megelőző évben eléggé zűrös volt a tanítás. A Szövetségesek a gyerekek szövetségeseivé is váltak. Délelőttönként berepültek az ország fölé, miközben a rádió folyamatosan tájékoztatott aktuális helyzetükről. Ez három részből állt.

l. „Zavarórepülés”. Ezzel a figyelmeztetéssel kezdődött az az információ, amely egyetlen szóval számolt be az „ellenséges” gépek hollétéről, amelyek mindig Bácska, Baja felől jöttek.

2. „Légoltalom, vigyázz!” Ez a második fokozat volt, amely után már érdemes volt csomagolni, és elképzelni a leggyorsabb útvonalat az óvóhelyhez.

3. „Légiriadó” – megszólaltak a szirénák. Futás a pincébe!

A Dob utca 35.-ben mindez meglehetősen kisipari módszerekkel zajlott. Az ortodox iskola diákjait előzetesen beosztották azokhoz, akik közel laktak. És amikor óra közben egy tanuló feltépte a tanterem ajtaját Légiriadó! felkiáltással, elkezdődött a menekülés. Mivel én kissé távolabb laktam, engem egy Kertész, bocs, akkor Nagyatádi Szabó utcai osztálytársamhoz osztottak, s így vele futottam hazáig. Ha péntek délelőtt jöttek a gépek, már nem kellett visszamennünk, és tanító bácsink a hangulathoz nem igazán illő gut sábesszel köszönt el.

Az egyik délelőtt a szokottnál korábban érkeztek, így alig maradt időnk elmondani a reggeli imát.

Ez abból állt, hogy mi, a javarészt pajeszos, kipás (akkor kápelis) gyerekek, a tanító bácsi (nem tanár úr!) intésére minden reggel a tanítás előtt felálltunk, s összetéve kezünket, a következő, sajátos „sáchrisz” imát mondtuk kórusban:

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen/umájn.

(Az umájn akkor került túlsúlyba, amikor a Felvidékről vagy máshonnan menekült gyermekek voltak éppen többen.)

A feltámadásra még várni kellett, előbb még jöttek a csillagos házak, a gettó, majd a felszabadulás.

Kardos Péter

A sámesz

A miskolci villanyrendőr környékén egyetlenegy igazi grund sincs. A belvárosi gangos házak szűk udvarai teli vannak ablakokkal. Még egy jót dekázni sem lehet anélkül, hogy ne az üvegezőmesternek adjunk munkát. Focizni a Kazinczy utcai zsidó templom tágas udvarára járunk. Sajátos a pálya, a kavicsos placc közepén egy első világháborús emlékmű áll. Ez senkit sem zavar. Az egyik kapu a nagytemplom bejárata, a másik az emléktáblákkal zsúfolt dufartos bejáró. Jó a csapat, szinte állandó a társaság. Szegfű Gyuri választja a játékosokat: Lang Lali, Bán Andris, Klein Tibor, Lautman Bandi, Deutsch Öcsi és még sokan mások – fix játékosok. Szurcsiék, a göndör fürtöspajeszos gyerekek is beszállnak a játékba. A felekezeti hovatartozás lényegtelen. A játékidő sem számít, sötétedésig, kimerülésig rúgjuk a labdát vagy egymás bokáját.

A földszintes imaterem szomszédságában Lautmanék laknak. Lázár bácsi a hitközség sámesze. Még maga sem tudja, hogy Miskolcon ő az utolsó. A legutolsó. Nem valakinek a valakije, hanem egyszerűen templomszolga, a hitközség mindenese, mindentudója. Naponta kétszer kiüríti a bádogperselyt, kikészíti az imádságos könyveket meg az imaszíjakat. Rendezgeti a sziderliket és a táleszokat. Jön-megy, intézkedik, megállva, sildes sapkája nélkül sosem látom. Ő gyűjti a hitközségi adót, és házhoz viszi a zsidóság újságját, az Új Életet. Alkalmazkodó, diszkrét, hóna alatt viselt barna aktatáskájával akár tanácsi embernek is nézhetnénk.

A városban vagy száz családhoz jár, hogy beszedje az öt- vagy tizenöt forintos kultuszjáradékot. Tudja, hol nem örülnek, ha váratlanul vagy sokak szeme láttára toppan be. Ha beengedik, akkurátusan körmöli a nyugtát, és nem fogad el borravalót. Ha erősködnek – csak tegye el, Lázár bácsi –, újraírja a nyugtát. Megtoldja a ráírt összeget a zsebbe csúsztatott zöldhasúval. Akik kérik, azoknak péntekenként barcheszt és sóletot visz. Zsidó húsvétkor, peszách előtt, málhával járja a várost, rendelésre hordja szét a pászkát, a maceszgombócnak való lisztet és a kóser bort. Fáradhatatlan, igazi sámesz, mígnem egy késő téli estén csaknem leteríti egy hógörgeteg. Éppen a Feid rádiósboltja előtt zúdul rá a fagyos latyak a tetőről. Szerencsére a sildes sapka megmenti, a kórházban tér magához. Sajnos felgyógyulása után már nem a régi.

Mi viszont csak focizunk, rendületlenül cselezünk keresztbe-kasba. Szöglet, bedobás, kirúgás nem létezik. Csak a temetések idején van szünnap. Ilyenkor a mi pályánk közepén helyezik ki a fekete lepellel borított puritán faládát. Megrendülünk, de annyira nem, hogy utána ne zavarjunk le még egy-két meccset.

Pihenésként hátraosonunk a nyilvános mosdó felé, ahol a dús szakállú sakter mormolva végez a baromfikkal. Imádkozik, majd éles késével egyetlen nyisszantással küldi a tyúkot a másvilágra. Szörnyülködöm. Sokáig, pontosabban máig is elmegy a kedvem a szárnyas húsoktól.

Ha nagyon tűz a nap, a szellőztetés miatt kinyitott zsinagógába is bemegyünk. Hűsölni, körülnézni. Egy ízben odamerészkedem a tóraolvasó-asztalhoz. Azután gyerekesen, bugyután utánozni kezdem a rabbit. Ritmikusan hajlongok előre-hátra. Senki sincs sem előttem, sem mögöttem. Valami nagyon rosszat teszek, egyáltalán nem odaillő módon viselkedem. Láthatatlan erővel kapom a büntetésem, akaratlanul nagyon beverem a fejem az imádkozóasztalba. Megszégyenülten, hidegrázósan friss vérszagot érzek az orromban.

Kissé kábultan vánszorgok ki a napsütésbe. Még tart a kettős látásom. Vigaszul tíz perc alatt pompás gólokkal győzünk. S mindkettőt én pattintom be. Látom, hogy a lábadozó Lázár bácsi, a sámesz az imaterem melletti kispadról minket néz. Erőtlenül integet, gratulál. Csak Bandi fia szomorú, sok volt neki egyszerre az a két potyagól.

Szántó István

Vona Gábor új fejezetet nyitna a zsidó fiatalokkal

Vona Gábor békét remél az izraeli–palesztin konfliktusban, büntetni tervezi pártjában a rasszizmust, visszatérne a 19. századi kapcsolatokhoz keresztény és zsidó magyarok között, de a roma gyerekek iskolai elkülönítését azért bizonyos esetekben fenntartaná – olvasható egy amerikai zsidó lapnak adott nyilatkozatában.

Vona megállapítja, hogy „a magyar zsidóság súlyos traumái különösen nehézzé teszik a dolgok megbeszélését. Ez talán az én nemzedékemben változhat meg, vagy olyan zsidó fiatalok révén, akik most felnőtt korukba lépvén, felelős pozíciókba kerülnek. Ha képesek leszünk kinyújtani a kezünket egymás felé és megérteni egymást, akkor talán új fejezetet nyithatunk.” Hozzátette még, hogy „ha a Jobbik hatalomra kerül, a magyar zsidó közösség ugyanúgy élheti tovább az életét, ahogy eddig, nem akarjuk semmiben akadályozni őket”. Ami az ő és pártja Izraellel kapcsolatos, felettébb problémás múltbéli kiszólásait illeti, Vona így emlékszik: „a cionizmus bizonyos aspektusait kritizáltuk, de Izrael létezéshez fűződő jogát soha nem vontam kétségbe. A mi álláspontunk az, hogy két ország van egymás mellett: Izrael és Palesztina.” Azt is mondta, hogy a régióval kapcsolatos véleményük az ENSZ vonatkozó határozatain alapul, és hogy a Jobbik abban reménykedik, hogy sikerül békét teremteni a régióban. Fontosnak tartotta megjegyezni, hogy a Jobbik egyik szóvivője, Jakab Péter zsidó származású, nagyszülei a holokauszt túlélői.

A riporter értékelése szerint Vona a pártja múltját firtató kérdésekre egyfelől tagadással, másfelől a változást hangsúlyozva válaszolt. Úgy látta, hogy már két-három éve világossá tette, a rasszizmusnak pártjában nincs helye, és immár szankcionálja is a Jobbik tagjainak rasszista megnyilvánulásait. „Amikor egy képviselőtársam antiszemita megjegyzést tett, elküldtem, hogy vigyen virágot a Duna-parti Cipők emlékművéhez” – idézte fel Vona.

Történelmi perspektívába helyezve a felmerülő kérdéseket, Vona arról elmélkedett, hogy „sajnos a keresztény és zsidó magyar értelmiség régóta másként értékeli a 20. század történetét: majdnem minden fontos vagy tragikus eseménynek két párhuzamos értelmezése él az emberek fejében. Én nem fogom megmondani, melyik az igaz, honnan is venném hozzá a bátorságot? Csak annyit akarok mondani, hogy jobb megértést és tiszteletet tanúsítani a másik iránt és a jövőre koncentrálni.”

A beszélgetés során a 19. századi magyar zsidó történelemre is kitért a pártelnök, amikor „a magyar zsidók hazafiakként viselkedtek, részt vettek az 1848/49-es forradalomban. Nem lenne nagyszerű, ha visszatérnénk ide, és a zsidó emberek ismét hazájuknak érezhetnék az országot?”

A roma gyerekek iskolai szegregációját firtató kérdésre válaszolva Vona leszögezte, hogy „nem helyes feketefehér kategóriákban gondolkodni. Vannak helyzetek, amelyekben integrációra, máskor pedig elkülönítésre van szükség, az a jobb a gyerekeknek.”

Randolph L. Braham, a magyar holokauszt legtekintélyesebb történésze szerint Vona fordulata akkor volna komolyan vehető, ha nyilvánosan bocsánatot kérne a keresztény magyarságnak a holokausztban betöltött szerepe miatt, míg a Forward által szintén megszólaltatott Raj Ferenc, a Bét Orim reformközösség rabbija egyelőre „üres szavaknak” látja Vona megnyilatkozásait, amelyek még messze vannak a valódi bűnbánattól, amelyet Vonának és követőinek tanúsítaniuk kéne. Raj Ferenc szerint nem elég egy párt ideológiáját kicserélni, „az embereknek kell igazán megváltozniuk és híveik gondolkodását megváltoztatniuk ahhoz, hogy a különbség valódi legyen”.

mazsihisz.hu

Könyv a Horthy-rendszerről

Ungváry Krisztián kibővített kiadásban megjelent akadémiai doktori disszertációja az egyik leghasznosabb elemzés – Romsics Ignác professzor és mások művei mellett – a 20. század első feléről és a Horthy-rendszerről. Sőt: kötelező irodalom!

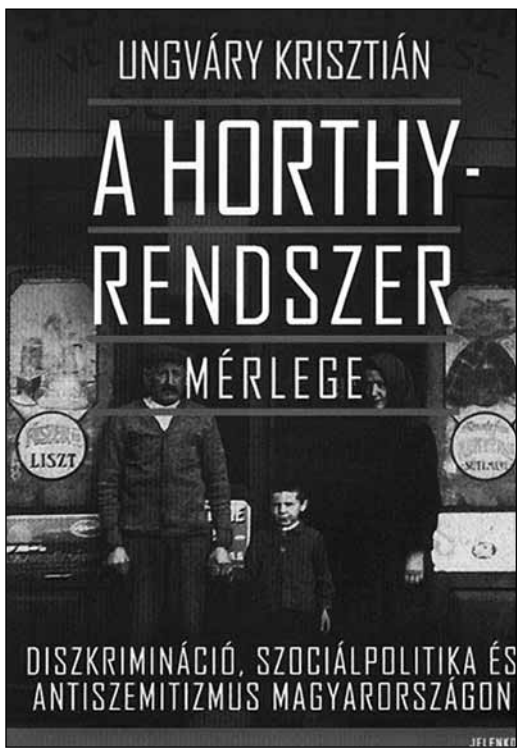

Immár harmadik, javított és bővített kiadásban jelent meg Ungváry Krisztián A Horthy-rendszer és antiszemitizmusának mérlege – Diszkrimináció és társadalompolitika 1919–1944 című monográfiája, amelynek első, 2014-es kiadását a Magyar Tudományos Akadémia Akadémiai Díjjal jutalmazta, majd a szerző elnyerte vele az MTA doktora címet 2015-ben. E két utóbbi magas szakmai elismerést azért emeltem ki, mert ez a nagy ívű s a maga nemében hiánypótló munka azon ritka történeti művek közé tartozik, amelyek nem rekedtek meg a szűkebb történettudományi figyelem középpontjában, hanem komoly népszerűséget arattak a szélesebb olvasóközönség körében is. Hiszen mennyi-mennyi komoly történeti szakmunkát tudnánk fölsorolni, amelyek Ungváry kötetéhez hasonlóan kivívták a szakmai elit elismerését, de különböző okok folytán nem jutottak el az olvasókig! Ez azért probléma, mert ha egy-egy történeti mű eltemetődik, akkor kutatási eredményei nem szivárognak be a közös társadalmi tudás mélyrétegeibe.

Ungváry nagyszerű munkájával szerencsére nem ez történt – ezt bizonyítja az is, hogy pár év leforgása alatt három kiadást is megért. Ha egyetlen jelzőt kellene rá találnom, akkor azt mondanám: hasznos. Sőt, Romsics Ignác professzor és mások művei mellett az egyik leghasznosabb elemzés a 20. század első feléről és a Horthy-rendszerről, hiszen ma újra és újra megtapasztaljuk azon jelenségek föltámasztását, amelyekről naivabb pillanatainkban azt hihettük, hogy a múlt rekvizitumai. Gondoljunk csak a Horthy Miklóssal, Hóman Bálinttal, Prohászka Ottokárral és másokkal kapcsolatos szerecsenmosdatásra, a magyar kormányzatok és főhatóságok 1944-es szerepének relativizálására a zsidóüldözésben, vagy akár a budapesti Szabadság téri emlékmű fölállítására, amely lényegében nem más, mint a magyar történelem meghamisítására irányuló kísérlet.

E jelenségek miatt Ungváry harmadik kiadásban megjelent könyve ma aktuálisabb, mint 2000 és 2008 között, amikor az első kiadás szövege íródott. Kötelező olvasmány mindenki számára, aki a 20. század első felének Magyarországát meg akarja ismerni, és le akar számolni azokkal a hamisan rögzült klisékkel, amelyek e korszakhoz tapadnak. Képet kapunk belőle a soá előtti magyar zsidóság szociális és társadalmi helyzetéről, gazdasági és kulturális szerepéről, súlyáról, az antiszemita szervezetek munkájáról, az állítólagos zsidó gazdagsággal kapcsolatos mítoszokról és a valós adatokról, a zsidóellenes törvények előkészítéséről, végrehajtásáról, a deportálások körülményeinek brutalitásáról.

A szerző körbejárja és igyekszik megválaszolni azt a kérdést is, hogy mit tudott a magyar politikai elit és maga a magyar társadalom a koncentrációs táborokról, valamint Horthy Miklós és köre álláspontjáról a zsidókérdésben. Adatokkal támasztja alá, hogy a deportálások igazi célja nem csupán a zsidók jogfosztása, hanem anyagi kifosztása volt. Mint Ungváry írja, a Magyar Nemzeti Bank – feltehetően 1944 márciusa–júniusa között – 37 oldalas belső tanulmányban mérte föl a romániai, szlovákiai és bulgáriai zsidóság ellen hozott intézkedések gazdasági következményeit. A magyar állam ugyanis a legapróbb részletekig intézkedett a deportált emberek vagyonáról: egy pénzügyminisztériumi rendelet előírta a bankok páncélszekrényeinek felnyitását, hogy mindent pontosan összeírjanak. Az összegyűjtött értékekről a minisztérium rendszeresen tájékoztatta a kormányt.

Ungváry Krisztián a kötet utószavában ezt a – mai társadalmi jelenségekkel is rokonítható – konklúziót vonja le: sejthető, hogy minden vélt vagy mesterségesen előállított, de akár valós válság esetén is azok lesznek a megszorítások áldozatai, akiknek élete a közösség szempontjából kevésbé értékesnek deklaráltatik.

Mindig jusson eszünkbe ez a humanista töltetű mondat és ez a kivételes könyv, ha a mai válságjelenségekről – így például a háborús övezetekből menekült emberek sorsáról – alkotunk véleményt.

Kácsor Zsolt / mazsihisz.hu

Tűrjük-e, ha lebüdöszsidóznak bennünket?

Magyarországon is értetlenség övezi, ha egyszerű (nem pozícionált) zsidó ember elégtételt igényel lebüdöszsidózása okán. Holott ekként verték ki az egyetemekről a zsidó hallgatókat, elhangzottak efféle piszkosságok a zsidótörvények merészelt vagy vélelmezett „megsértésekor” (különösen a „fajgyalázás” fennforgásakor), ezt az epitheton ornanst kapták meg a zsidók és a zsidónak minősítettek, amikor beterelték őket a gettóba vagy mindahányukat begyömöszölték az Auschwitzba induló marhavagonokba, hogy azután lágerőreiktől hallják unos-untalan, ütlegeléseik közben és között, vagy leölésükkor.

Mégis él halkan a remény, hogy a meggyilkolt nagy- és dédszülők, nagynénik-nagybácsik, unokafivérek és -nővérek (némelyikük baba volt) ténye, felmenőink harmadának-felének-háromnegyedének elpusztítása, szóval ez a tengernyi kín és vér megváltotta: soha többé senkit sem neveznek büdös zsidónak a magyar honban.

Ám a valóság más. A mi társadalmunk nem rosszabb és nem jobb a többinél. Ennélfogva előbb-utóbb egyszer csak felhangzik a szörnyű, kurta mondat: „Büdös zsidó!”

Mit tegyünk ilyenkor? Természetesen recept erre sincs, válaszát ki-ki maga formálja. Különbözünk egymástól, nincs két teljesen egyforma vérmérsékletű közöttünk, no meg a soá (és a hozzá vezető út) családi narratívái sem ugyanazok, s belénk épülésük is sokféle. Ismerünk olyant, aki – a túlélők leszármazottjaként – már csak elbeszélésekből, tananyagokból tud a holokausztról, ám e szidalom csattan a fülében, szívét-torkát szorítja, nyomban rémület, félelem borítja el. Mintha valóban élet-halál úr igazi SS vagy horthysta keretlegény, nyilaskeresztes pártszolgálatos tornyosulna fölé. Más viszont szinte közömbös józansággal fogadja az ilyesmit, bármily váratlan. Számít az is, hogy valaki saját magáért felel, vagy egy család boldogulása múlik rajta.

Hatvan esztendeig (iskolakezdésemtől) majdhogynem bántatlanul kihúztam. Valószínűleg azért, mert ha érzékeltem ilyen szituáció eshetőségét, mindig bedobtam, hogy „érintett” vagyok, kijelezve: inkább agyonüttetem magam, de szembeszegülök, ha környezetem tagjai e szennyet kieresztik szájukon. Most azonban a dolog közvetlenül elért, és nem várt fájdalommal járt. Tudniillik olyan ember szemelt ki célpontnak, aki jó pár éve magát zsidónak beállítva forgolódik a fővárosi neológ hitközség körzeteinek egyikénél, hogy mint tartósan munkanélküli polgártárs ott kapott adományokkal segíthesse harminc négyzetméterre összehozott hattagú családját (ugyanakkor a körzeti zsidó imaház falain kívül antiszemita). „Magát zsidónak beállítva”, írom, ugyanis ismerem azelőttről, mielőtt egy állítólagos ükapja révén zsidónak híresztelkedett (N. Lászlóból K. Káinra váltva). Persze újdonsült „származását” előttem elkezdte tagadni, amióta zsidóságomban bánt.

Ez az ember többször lebüdöszsidózott, piszkolta már elhunyt anyámat, sőt néha fizikai támadásba is lendült: egyszer csípőmön próbált megrúgni, másik esetben rúgása arcomat súrolta, egy későbbi alkalommal pedig leköpött. Fittyet hányt arra, hogy soha nem viszonoztam erőszakosságát (önvédelemből sem), hidegen hagyta korom s mozgáskorlátozottságban megnyilvánuló testi kiszolgáltatottságom is (főleg lakáson kívül előfordul, hogy araszoláshoz is botra szorulok). Legutóbb ki kellett hívnom a rendőrséget. Nem kerülhettem el, hogy feljelentsem, mert terrorja megjósolhatatlanná vált. Közvetlen szomszédom és én diskuráltunk, lakásajtónk előtt állva. Róla nem szóltunk, ráutalóan sem. Mégis hirtelen nekem ugrott. Igaz, ezúttal csupán szavakkal tört rám: „Te büdös zsidó!”, bömbölte újra és újra, szeretteimről sem feledkezve meg. „K. Káin immár kiszámíthatatlan...”, tudatosult bennem. Így hát fizikai biztonságom érdekében – először ebben az áldatlan állapotban – jogi eljárásba vágtam: a becsületsértés és garázdaság mellett mérlegelem a közösség tagja elleni erőszak, a zaklatás, a kiszolgáltatott személy megalázása, a rágalmazás és a közösség elleni uszítás minősítésének lehetőségét. Természetesen – tekintettel mélyszegénységére – pénzbüntetést sem igénylek. Csupán figyelmeztetését szorgalmazom, ha az ügymenet során jelét adja: ráeszmélt viselkedése tarthatatlanságára.

Senkinek nem tanácsolom, hogy hasonlóan cselekedjék. Csak javaslom, valamiféle módon és adott esetben éljünk az ellenállás jogával. Vajon megvalósul-e valaha vágyam, hogy ha valakinek nem tetszem, saját magamért szidalmazzon? – Fekete György, te büdös vagy!

Fekete György

Elmúlt a chanukka, Izraelt bíróság elé!

„Gyöngyösi Márton pártja nevében reményét fejezte ki, hogy ha Tel-Aviv továbbra sem hajlandó a nemzetközi jog elfogadott normáinak megfelelő magatartást tanúsítani, akkor a nemzetközi közösség és a hágai Nemzetközi Bíróság meg fogja tenni a szükséges lépéseket arra nézve, hogy Izraelt visszaterelje a jog ösvényére” – írja közleményében a Jobbik.

A néppártosodó, chanukkai képeslapokat küldő párt az utóbbi időben tartózkodott az Izrael-ellenes üzenetektől. Nem mindig volt ez így, *Vona Gábor* néhány éve az izraeli nagykövetség előtt az mondta: Európa palesztinjai vagyunk.

Most, hogy az Egyesült Államok újra határozottabban kiáll a zsidó állam önrendelkezése mellett és ismét szankciókat vezetne be Irán ellen, úgy tűnik, a Jobbik vezetőiből újra előtörnek a régi érzelmek: az Amerika- és az Izrael-ellenesség. Az amerikai választás után a Jobbik támogatóinak 60 százaléka kedvező fordulatot látott Trump győzelmében, de a párt vezetői pont ellenkezőleg, katasztrofálisnak tartják az új amerikai elnököt. *Mirkóczki Ádám* pártszóvivő egyenesen „kiszámíthatatlan félőrültnek” nevezte Trumpot.

„Kormányzatom szorosan a zsidó nép és Izrael vezetői mellett fog állni, hogy tovább erősítsük azokat a hidakat, amelyek összekötnek bennünket, nemcsak a zsidó származású amerikaiakat és az izraelieket, hanem minden amerikait és izraelit.

Együtt szembe tudunk szállni olyan ellenségekkel, mint Irán, amelyek el akarják pusztítani Izraelt és lakóit, és együtt újra biztonságossá fogjuk tenni Amerikát és Izraelt” – üzente Trump.

Nos, az ilyen szavak a Jobbikot ma is kibillentik a mosolygós, néppárti, chanukkázós hangulatából, és újra megszólal a régi, recsegő hang.

cionizmusblog

Neonáci felvonulás a Városmajorban

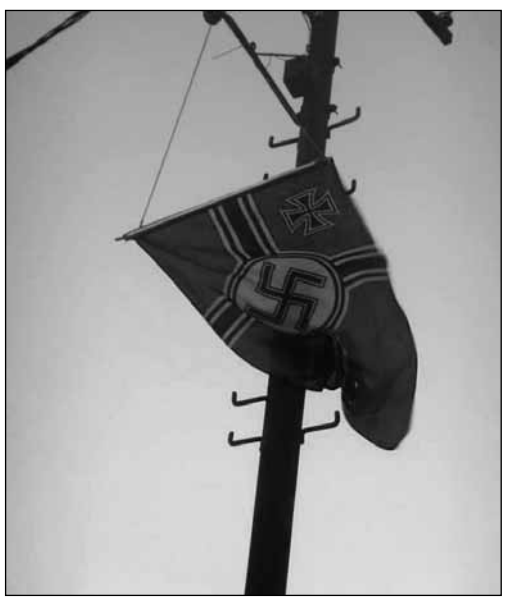

Azon a helyen, ahol Kun páter és társai meggyilkolták a zsidó szeretetotthon lakóit és a Maros utcai kórház zsidó betegeit és orvosait, azon a szombaton hasonló egyenruhás nácik parádéztak.

A „tiltott jelképek” egész arzenálját vitték magukkal, ezzel emlékezve a kitörés napjára...

A több mint 600 nyilasutód hatósági engedéllyel (!) és rendőri felvezetéssel (védelmükre természetesen) vonult és „emlékezett”. Történt mindez 2017. február 11-én.

Várjuk az illetékesek állásfoglalását.

APRÓ-HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikus mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétvégi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Sar-El önkéntes programunk tavasszal is folytatódik, gyere velünk te is segíteni! Csoport indul: március 5. Információ: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch76@ freemail.hu, vagy az Izraeli Kulturális Intézetben minden kedden, 16–17 óra között.

Budapest központjában, több zsinagóga és nevezetesség közelében, olcsó szálláslehetőség! Már most gondoljon csoportos kirándulásra, összejövetelre, kikapcsolódásra, tanulmányútra! guruhostel @gmail.hu, +36-1-400-8278. Nézze meg kínálatunkat!

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, képeslapokat. 06-20-522-5690, este 06-1-322-8439.

MAGÁNNYOMOZÁS

FELSŐFOKON!

* * *

KOBA

DETEKTÍVIRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

Március 4-én, a sálos szöudot után, 18:15-kor avatják Timár Károly főkántor zcl. emléktábláját a Dohány-templomban.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Emlék

Az emlékeknek nincs logikája,
se mélysége, se ideje,
előbukkannak, akár az álmok.

Mint szappanbuborékok
szállnak körülöttem,
mikor meg akarom fogni,
szétpukkannak.

Szép volt valamikor
szappanbuborékokat fújni,
ülni a kék sámlin
egy nyári délelőtt,
mikor fél órát elloptam
a nyilasoktól.

Elfelejtettem a sárga csillagot,
a zsidó házat, a hamis papírokat.
Apám menetelésének visszahangját,
Anyám örökös aggódását értem.

Csak fújtam és fújtam
a szappanbuborékokat
a végtelenségbe.
A hátsó udvarban, 1944-ben,
azt hittem, hogy én is elrepülhetek
velük.

Aztán légiriadó lett.
Talán csak ennyi volt
a gyerekkorom.

Kádár Péter, Göteborg

Az Scheiber Sándor Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium BZSH

ISKOLANYITOGATÓ

2017. március 5-én és 26-án, két vasárnapon, szeretettel várjuk a hozzánk jelentkezni vágyó elsősöket és szüleiket.

• 10–12 óráig a gyerekekkel közös játék lesz, melyet az iskolapszichológusunk, gyógy- és fejlesztő pedagógusaink, valamint a leendő elsős tanítók tesznek színesebbé.
• A szülők megismerkedhetnek iskolánkkal, elvárásainkkal, és kérdéseikre közvetlenül az iskola vezetőségétől kaphatnak választ.

Jelentkezés: Az iskola honlapjáról letölthető ***Jelentkezési lap az általános iskola első osztályába*** űrlapot kell kitölteni, és az iskola e-mail-címére megküldeni: **scheiber@scheiber.hu**
vagy
az iskola portáján papír alapon kérhető és ugyanide leadható
2017. március 2. 17 óráig.

Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy fenntartónk a **Budapesti Zsidó Hitközség**, iskolánk zsidó oktatási intézmény, ezért falaink között bizonyos szabályokat be kell tartanunk: a férfiaknak sapka vagy kipa kötelező, és csak helyben készült, kóser étel fogyasztható.
Az iskolanyitogató ideje alatt kóser büfét biztosítunk!

További részletek: www.scheiber.hu

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Márc 3.	Szombat reggel Márc 4.	Péntek este Márc 10.	Szombat reggel Márc 11.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.00	10.00	18.00	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	18.00	9.00	18.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	17.30	8.00	17.40	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	17.30	8.00	17.40	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	17.30	9.00	17.40	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.30	9.30	17.30	9.30
Debrecen (Pásti u. 4.)	17.20	8.00	17.30	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	17.20	8.00	17.30	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.10	8.00	16.50	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	17.30	8.30	17.15	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

Március 3. péntek	Ádár 5.	Gyertyagyújtás: 5.14
Március 4. szombat	Ádár 6.	Szombat kimenetele 6.19
Március 5. vasárnap	Ádár 7.	Zájin ádár
Március 9. csütörtök	Ádár 11.	Eszter böjtje
Március 10. péntek	Ádár 12.	Gyertyagyújtás 5.24
Március 11. szombat	Ádár 13.	Szombat kimenetele 6.29 Sábbát záchor
Március 12. vasárnap	Ádár 14.	PÚRIM

Programajánlat

MÁRCIUS

Spinoza Színház (1074 Budapest, Dob u. 15.)

Március 1. (szerda) 19 óra: Rejtő-kabaré: Balfácánok
Március 2. (csütörtök) 19 óra: One Night Only! – A musical theater revue
Március 5. (vasárnap) 19 óra: Végszó: Alföldi Róbert, Csáki Judit
Március 8. (szerda) 19 óra: Momentum Mozgalom – Rangos Katalin
Március 9. (csütörtök) 19 óra: Szek(A)szualitások(K) – zenés komédia
Március 13. (hétfő) 19 óra: Lola Budapesten – zenés est
Március 16. (csütörtök) 19 óra: Miért nem marad reggelire? – vígjáték
Március 18. (szombat) 19 óra: Rejtő-kabaré: Balfácánok
Március 20. (hétfő) 19 óra: Neil Simon: Különterem – vígjáték. Premier
Március 21. (kedd) 19 óra: Gábor György: Talmud, Tóra és a többiek
Március 22. (szerda) 19 óra: Herzl – kávéházi dráma
Március 23. (csütörtök) 19 óra: Rose – monodráma
Március 26. (vasárnap) 19 óra: Heller Ágnes estje
Március 27. (hétfő) 19 óra: Lola Budapesten – zenés est
Március 28. (kedd) 19 óra: A Pulitzer-ügy – doku-dráma
Március 29. (szerda) 19 óra: Végszó: Fekete Ernő, Csáki Judit
Március 30. (csütörtök) 19 óra: ALMA – Liberálisok klubja

Budai Micve Klub (II. Frankel Leó út 49.)

Március 4. (szombat) 19.00: Bródy János a Micve Klub vendége. Beszélgetés közben felvillantunk néhány részletet a Sportarénában 70 éves születésnapja alkalmából rendezett jubileumi koncertjéből. Házigazda: Bóta Gábor újságíró.
Március 5. (vasárnap): Zájin ádári halvacsora.
Március 15. (szerda) 19.00: Kántorkoncert a Frankel-zsinagógában Yoni Rose frankfurti főkántor közreműködésével. Partnere két magyarországi főkántor, Nógrádi Gergely és Zucker Immánuel. Zongorán kísér: Neumark Zoltán. A jegyeket a Zsidó Kulturális Fesztivál értékesíti.
Március 19. (vasárnap) 18.00: Kötetlen közönségtalálkozó Röhrig Gézával.
Március 26. (vasárnap) 18.00: Örökzöld dallamok, csevegés, tánc, ismerkedési lehetőség kávé, tea mellett. A zongoránál: Neumann Nándor.
Április 2. (vasárnap) 19.00: Jávori Ferenc (Fegya) Kossuth-díjas és Dunai Tamás Jászai Mari-díjas, érdemes művész zenés estje Odesszai kocsmadalok címmel.
Állandó programunk: csütörtökönként 18.00 órától a Frankel Baráti Kör találkozója.

A sport fiatal kutatója

Az olimpiák történetében már az ókorban együtt járt a fizikai próbatételekkel a szellemi megmérettetés.

Babérkoszorút nemcsak atléták homlokára tűztek, költőknek, zenészeknek, szobrászoknak is kijárt a dicsőség. Ezt a hagyományt egy ideig az újkori olimpiák szervezői is felélesztették. A csúcsot a zsidó származású gimnáziumi tanár, sporttörténész Mező Ferenc érte el 1928-ban Amszterdamban, aki Az olimpiák története című művéért szellemi olimpiai bajnok lett.

Nem vagyok egészen biztos benne, de valami ilyesmi motiválhatja kedves fiatal barátomat, *Szász Györgyöt*, aki egy ideje kiállításokkal kíséri a nagyobb – elsősorban zsidó – sportesemányeket.

A Pázmányon és a Szegedi Egyetemen bölcsészdiplomát szerzett fiatalember munkái mellett mostanában kezdte el az anyaggyűjtéseket doktori disszertációjához, amelynek témája érinti a zsidó sportegyesületek születését a Monarchiában, a magyar VAC és az osztrák Hakoah tükrében. Családi érintettség is szerepet játszott a sportos témában, szülei és nagybátyja is első osztályú sportolók voltak.

Tehetségének, érdeklődésének első próbatétele 2013-ban Londonban volt, ahol a Covent Gardenben található Hungarian Cultural Centre-ben megrendezhette a dicsőséges magyar–angol 6:3-ra emlékező kiállítást. Ennek *Áder János* volt a fővédnöke, és részt vett az eseményen *Kevin Moore*, az Angol Nemzeti Futballmúzeum igazgatója, valamint az angol sportújságírás élvonala is. A képek, tablók, korabeli relikviák és sajtóanyagok hangulatához nemzetközi dzsesszzenészek adtak kíséretet, az Aranycsapat emlékének tisztelegve. Ezt követte az 1954-es világbajnoki döntő évfordulójára Berlinben megrendezett Győztesek és Vesztesek című kiállítás, amely többek között kitért a döntő következményeire is a két részt vevő ország történelmében.

2014 decemberében megint London következett, ahol From Olympic Games to death címmel szervezte meg a holokauszt során elhunyt zsidó származású magyar olimpiai bajnokok és sportvezetők emlékére bemutatott angol nyelvű kiállítást és a nemzetközi megemlékezési ünnepséget.

2015 nyarán Berlinben az Európai Maccabi Játékokon Akiknek a harang szól címmel kiállítást rendezett az 1936-os berlini olimpián győztes zsidó sportolók emlékére. A sors furcsa játéka folytán a nácik fővárosában csúcsot döntöttek a magyar zsidó olimpiai bajnokok. A dobogó legfelső fokára állhatott a birkózó Kárpáti Károly, a vívó Elek „Csibi” Ilona és Kabos Endre, a vízilabdázó Sárkány Miklós és Bródy György. De eredményesen szerepelt az ökölvívó Mándi Imre, a kézilabdázó Serényi István és a tornász Sárkány István is. Ez utóbbiak a VAC versenyzői voltak. A kiállítás kitért a VAC és az MTK történetére, valamint legsikeresebb zsidó sportvezetőink munkásságának bemutatására is.

Szász György a következő kiállítást a Budapesti Izraeli Kulturális Intézetben rendezte, a Maccabi Európai Kongresszusának alkalmából. Ezen a kongresszuson nyerte el Budapest – a svájci Bázelt megelőzve – a 2019. évi Európai Maccabi Játékok rendezési jogát.

Amilyen gazdag, eseménydús éveket hagyott maga mögött a fiatal sporttörténész, olyan izgalmasnak ígérkeznek az elkövetkező hónapok, hiszen közeleg a soros tel-avivi Maccabi Világjátékok ideje (2017), és az elnyert Budapesti Európai Játékok (2019) megrendezése is. Addig még sok kutatás, gyűjtés, rendszerezés, pályázás, szervezés következik, hogy minél több helyre jusson el a magyarországi zsidó sportolók, sportvezetők híre, neve.

A nagy tervekben Szász György nagyszerű partnerre talált *Jusztin Ádámban*, a Maccabi VAC elnökében. Nemrég látogatást tettek Bécsben az igazán nagyszerű, egyedülálló Hakoah sportközpontban. Valami ilyen, a Hakoah Wienhez hasonló sport- és kulturális centrum kellene Budapesten is. Ezt megszervezni, ehhez anyagi támogatást szerezni nagyon komoly feladat, hatalmas kihívás. E sorok szerzője, aki már másfél évtizede ezen a pályán mozog az Új Élet hasábjain, az „előttem az utódom” elve alapján örömmel veszi ifjú kollégája és barátja bátor lépéseit.

Molát Ferenc

Lehet, hogy a szúnyog volt a csodafegyver?

Biológiai fegyver fejlesztésével is próbálkoztak a nácik, a második világháború végén malériával fertőzött szúnyogok bevetésére készültek – mutatta ki egy német kutató a dachaui koncentrációs táborban fennmaradt iratok alapján.

Heinrich Himmler náci vezető 1942 januárjában adott utasítást egy rovartani intézet felállítására. A dachaui koncentrációs tábor területén kialakított laboratóriumban hivatalosan a rovarok révén terjedő betegségek elleni védekezés lehetőségeit vizsgálták, de valójában azt is tanulmányozták, hogy miként lehet hadászati céllal irányítani az emberre veszélyes rovarfajok magatartását, vagyis fegyverként használni rovarokat.

Ezt az intézet vezetője, Eduard May feljegyzései alapján mutatta ki a tübingeni egyetem kutatója, *Klaus Reinhardt*. Az egyetem evolúciós és ökológiai kutatóintézetének munkatársa az Endeavour című szaklapban megjelent tanulmányában azt írta, hogy 1944-ben számos szúnyogfajjal kezdtek biológiai fegyver kifejlesztését célzó kísérletekbe.

Elsősorban azt vizsgálták, hogy melyik faj egyedei bírják ki táplálék nélkül, amíg a keltetőállomásról eljuttatják ellenséges területre. Megállapították, hogy a malériaszúnyog néven ismert Anopheles nemzetség egy bizonyos fajtája a legalkalmasabb a harcászati bevetésre.

A szakcikkről a Stern magazin online kiadásában megjelent beszámoló szerint Klaus Reinhardt kutatási eredménye azért fontos, mert eddig nem volt egyetértés a szakértők között abban, hogy a nácik tervezték-e biológiai fegyver kifejlesztését és alkalmazását, és a dachaui iratanyagból nyert adatok új lendületet adhatnak ennek a vitának.

Heinrich Himmler volt az SS és a Gestapo – a náci párt fegyveres alakulata és a náci titkosrendőrség – vezetője, és ő volt a felelőse a hatalmi gépezetben a holokauszt előkészítésének és végrehajtásának. A rendszer legfelső körébe, Hitler bizalmasai közé tartozott.

A dachaui volt az első állandó koncentrációs tábor a Harmadik Birodalomban. 1933 márciusában, Hitler hatalomra jutása után néhány héttel hozták létre Münchentől 20 kilométerre, egy volt lőszergyár területén.

MTI

A zsinagógajárás a hosszú élet titka

Újabb tanulmány igazolta, hogy azok, akik rendszeresen járnak vallási közösségekbe, istentiszteletekre, hosszabban élnek.

A Harvard négy tudósa egy orvosi szaklapban publikálta kutatásait, amelyek egyértelműen igazolták ezt az összefüggést: különösen a heti több istentiszteleti alkalmon részt vevő hívek életesélyei nőnek meg, de az aránylag ritkább templomlátogatóknál is kimutathatók kedvező tendenciák: a tanulmány következtetései szerint a körzeti orvos számára kimondottan ajánlott, hogy receptre írja fel a közös, csoportos imádkozást.

A vizsgálatban részt vevő több mint 75.000 nő közül csak kevés, mindösszse 1700 volt zsidó, de a kutatás vezetője szerint az előző vizsgálatok eredményei azt igazolják, hogy náluk sem más a helyzet, a zsinagóga pont olyan jól karban tart, mint a katedrális. A közösségi kötődés mellett a spiritualitás tapasztalata is magyarázhatja mindezt. A kutatásvezető azt hangsúlyozta a New York Timesnak nyilatkozva, hogy „ezek a hitelvek és hitgyakorlatok ezredévek alatt alakultak ki, nagyon nagy az erejük”.

Szóval irány a zsinagóga, kedves olvasók, és hosszú, boldog életet!

...és ideje van a nevetésnek

Egy emberbaráti társaság meg akarja nyerni céljainak a rabbit. Kérik, hogy segítsen nekik a társadalmi egyenlőtlenségek kiigazításában.

– Rendben van – egyezik bele a rabbi –, hajlandó vagyok együttműködni veletek. Majd megosztjuk a munkát: ti rábeszélitek a gazdagokat, hogy adakozzanak, én meg rábeszélem a szegényeket, hogy fogadják el.

A király meglátogat egy börtönt, hosszan elbeszélget egy rabbal. Utána megparancsolja, hogy annak a rabnak csökkentsék a felére a büntetését. Igen ám, de a rab életfogytiglanit kapott, hogyan lehet azt megfelezni? Hívatják a bölcs rabbit, mondja meg, mit tegyenek.

– Egyszerű! Egyik nap itt legyen a rab, másik nap otthon, felváltva!

SPÁNN GÁBOR

Sógorok

Mint tudjuk, a számítógép és vele az internet arra jó, hogy az ember ablakot nyisson a világra. Igaz, hogy ezen az ablakon át a szeretteivel beszélgető emberre ömlenek az ajándékok kéretlen reklámok formájában. A minap nemet mondtam a 30 másodperc alatt elérhető 100.000 dollárra, amihez nem kellett volna mást tennem, mint egy nigériai bankszámlára átutalni 10.000 forintot, és a Lövölde téri nyilvános vécében két nap múlva átvehettem volna a pénzt. Ugyancsak hidegen hagyott az a kanalas gyógyszer, amitől három nap alatt 30 kilót fogyhatnék, és többször kellett visszautasítanom, hogy a lakásomra kézbesítsék fillérekért az elhíresült kék tablettát, amitől halálom percéig a lepedő legyőzhetetlen bajnoka lehetek.

Viszont az ezerszer átkozott internetnek köszönhetem, hogy fölfedeztem egy eddig ismeretlen, Bécsben élő rokonomat. A hölgy, mint kiderült, bonyolultan sokadik ágú unokatestvérem. Miután kellőképp kiörültük magunkat egymásnak, ő feltette a kérdést: ha meguntam az újságírás keserű kenyerét, miért nem nyitok valahol Ausztriában egy vendéglőt, mert az emberek enni mindig fognak?

Első gondolatom az volt, hogy most fogunk öregségünkre meggazdagodni, mert családostul kimegyünk – határon való megállás nélkül –, és a sógorok fővárosában nyitunk egy igazi kóser zsidó vendéglőt. E-mail-váltásunkat követően nagyon lelombozódtam. Tudnüllik ez a „kuzinám” elmesélte, hogy neki panaszolták el vallásos zsidó szomszédjai, hogy nemrég Pesten jártak, ahol örömmel nyugtázták, hogy az egyik kisvendéglő fölött fonetikus héberséggel és cirill betűkkel ki volt írva: kosher restaurant. Bementek, és kértek valami finom meleg ételt, ami nemcsak kóser, de magyaros is. Már a közepén jártak a nagyon ízletes, szaftos húsnak, mikor megkérdezték a több nyelven beszélő főpincért, hogy mit is esznek, s az közölte, hogy természetesen sertéspörköltet. Az idős emberek, akik egy életen át kóser koszton éltek, kis híján rosszul lettek, de a főúr sietett megnyugtatni őket: nálunk a disznópörkölt kósernek számít, ha malenolva volt a disznó.

Ekkor tettem le az eredeti ötletről. Ezután kattant be, hogy bizonyára sikert aratna egy igazi magyaros konyha, bárhol legyen az a császárvárosban. A következő e-mailben szakmai kérdéseket vetettem fel: hogy viszonyulnak az osztrákok egy olyan magyar vendéglőhöz, ahol az első héten minden kiváló, az adagok nagyok, a kiszolgálás udvarias. A második héten emelném az árakat és redukálnám az adagot. Az étlapon szerepelne kelkáposzta tük.toj. felt. 20 eruróért, vagy zöldborsófőzelék, amiben vigyázban áll a kanál a rántástól. Hungarikumnak számító magyar italok is kaphatók lesznek patikaáron: kannás bor tokaji aszúnak eladva, cefréből főzött pálinka kóser álnéven. E-mail-fordultával jött a válasz, ami röviden így szólt: Kedves Gábor! Ami a vendéglői ötletedet illeti, ki kell ábrándítsalak. Nálunk, Ausztriában, és gondolom, az Unió területén, nem szokás a vendéget becsapni, ok nélkül árat emelni, és ellenőrt vagy rendőrt végképp nem lehet megvesztegetni!

Most itt tartunk, én Pestre várom a kuzint, és letettem arról, hogy Kis Rabló (Kleiner Räuber) néven vendéglőt nyissak Ausztriában. Inkább beadom a pénzem egy Marcsikának, és a befolyó haszonból valahol Kőbányán nyitok egy bögrecsárdát. Ha nagyon megy, és van a közelben egy dögkút, a bejárat fölé kiírom azt is: Steak House!

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,

a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan

E-mail: legacy@kh-uia.org.il

Telefax: +972-4-6263636

Mobil: +36-30-7154136